

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

SORØ AKADEMIS LÆRDE SKOLE

JUNI OG JULI 1898.

-
- INDHOLD: 1. Dansk Adel, en Række Skildringer, 1, 4-5. Ved
J. E. Boesen.
2. Sorana, IV. Ved B. Hoff.
3. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstal-
ten. Ved B. Hoff.

SORØ.
F. HAÜSERS BOGTRYKKERI.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

SORØ AKADEMIS LÆRDE SKOLE

JUNI OG JULI 1898.

- INDHOLD: 1. Dansk Adel, en Række Skildringer, I, 4--5. Ved J. E. Boesen.
2. Sorana, IV. Ved B. Hoff.
3. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Ved B. Hoff.
-

SORØ.

F. HAÜSERS BOGTRYKKERI.

Dansk Adel,

en Række Skildringer

ved

J. E. Boesen.

- I. Dansk Adels Oprindelse.**
(Indledning.
 1. Storfolk i Oldtiden.
 2. Vederlagsretten.
 3. Vederlagsmænd—Hærmænd—Hovmænd).
 4. Riddervæsen.
 5. Adelsstand.
- II. [Skjalm Hvide og hans Slægt i den ældre Middelalder.**
- III. Erik Ottesen Rosenkrantz.**
- IV. Braherne under Adelsvælden].**

4. Riddervæsen.

Valdemarernes Tid staar for den almindelige Forestilling som Danmarks rette Riddertid. Billedet netop af Valdemarstidens Ridderliv er i vor Barndom blevet malet, ja indbrændt i vor Forestilling af Inge-
mann. Og der er vistnok meget sandt i denne Sammenknytning af dansk Ridderlighed med Valdemarstiden. — Roden til al Ridderlighed er jo den stærke Vilje til Hæder og Ære, og den hviler atter paa den personlige Selvstændighedsfølelse og den Hævdelse af hver Mands Ret, som fra Arilds Tid har været ejendommelig for hele den germanske Stamme, men vel har naaet kraftigst Udvikling hos de afsides boende, af Romerne aldrig betvungne Nordboer. Og fra denne Rod var i Valdemarstiden udviklet Livsformer, der i meget lignede det sydligere og vestlige Evropas Ridderskab. For det første har Ordet Ridder rimeligvis allerede paa den Tid været brugt her i Danmark om den ridende Krieger. I islandske Skrifter fra denne Tid tales om »riddarar«, og naar Sakse og hans danske samtidige om Vederlagsmændene paa Valdemarstiden bruge det latinske Ord »equites« (Ryttere), er det højst sandsynligt, at de netop ville gengive »Riddere«, ligesom for øvrigt

ogsaa det endnu oftere forekommende enstydige »milités« kan (og i senere Tid stadigt bruges til at) betegne Riddere. I Skrifter paa Dansk forekommer »Ridder«, saa vidt jeg ved, først i den danske Gen-givelse af de foran (1897 S. 53) omtalte Lovstykker for Riget (fra Midten af 13. Hdraar.) og i Flensborg Stadsret (fra 1284), begge Steder brugt i samme Betydning som Hærmand, Hovmand, Vederlagsmand. Og der var god Grund til at give Vederlagets Medlemmer Rid-dernavn, da dette Lag ikke alene udgjorde den »ridende« Krigerklasse, men ogsaa, allerede i sin første Skikkelse, som det blev stiftet af Knud den Store, havde meget til fælles med det almindelige Ridder-skab: Krigeraand, avet af faste Love, indbyrdes Sammenhold og Troskab mod den svorne Herre, til der tages Orlov. Alt dette forudsattes i Vederlagets Love, og de vare indrettede paa at fastholde og videre udvikle disse fra Oldtidskongernes Hird nedarvede Egenskaber. Men medens alligevel meget heraf svæk-kes under svage Konger og splittende Tronstridig-heder, fik den Magt, der hos andre Folk havde sat sit Præg paa Krigerstanden og gjort den ridderlig, nemlig Kirken, ifølge den hjemlige Udvikling ogsaa mere og mere Indflydelse i Vederlaget. Allerede fra først af var det jo efter Saksens Beretning saaledes, at den, der blev gjort fredløs paa Huskarlestævne, derefter blev lyst i Kirkens Band. Og efterhaanden som Kirken fik fastere Tag i Folket, maatte den da ogsaa i større Omfang kunne paavirke dettes kraf-tigste og fremmeligste Kreds, især da det blev Skik,

at Kirkens fornemste Mænd bleve Medlemmer af Vederlaget. Disse, og navnlig Bisperne, udgik i 12. og 13. Hundredaar for en stor Del fra Landets Høvdingeslægter og knyttede sig derfor saa meget naturligere til Vederlaget. Roskildebrødrenes Vedtægter ere et Vidnesbyrd om, hvor stor Kirkens Indflydelse paa et dansk Krigerlag kunde være i Begyndelsen af Valdemarstiden, hvor haarde Halse end netop Roskildebrødrene vare. (Kong Valdemar taler endogsaa med en vis Dadel om Vedemand's Vikingskik (piratico munerii)). Og i den Aarrække, da Hæren stadigt havde Absalon til Fører og saa ham indvie hver Dag med Gudstjeneste, medens næsten alle de andre mest fremragende Pladser i Hæren som i Kirken ogsaa indtoges af Mænd af Skjalm Hvides kirkeligt sindede og almen-evropæisk paavirkede Slægt, maatte Hærmænd og Kirkemænd knyttes nøje sammen og katolsk Kirkelighed faa god Lejlighed til at virke paa nordisk Vikingsind. I Løbet af denne Tid faar saaledes det af hjemlige Forhold udviklede Vederlag stadigt mere Lighed med det almindelige Ridderskab. Krigerstanden opdrages under Kirkens Tugt, stærke Vikingers Vovelyst og deres Ringeagt for Sejr over svage og for Svaghedens Midler, Løgn og Svig, udvikles, ved kirkelig Indøvelse i Opofrelse, Barmhjertighed og Sanddruhed, til den ridderlige fremadæggende Ærelyst og den ridderligt tilbageholdende Æresfølelse.

De danske Hærmænd vare heller ingenlunde helt uden for Ridderskabets ejendommeligste Gerning: Korstogsfærden. Ikke alene vare de under Val-

demarers og Hviders Ledelse udførte Vender- og Ester- tog jo Korstog, paa hvilke vi møde saa mange af Jorsalefarernes ejendommelige Træk: ungdommelig Kampglæde og Eventyrlyst, hensynsløs Dristighed i Forbindelse med from Tillid til Guds Hjælp i Kampen til hans Ære, den underlig lunefulde Vekslen af Grumhed og Skaansomhed overfor Fjenden, den raske Fremgang — vekslende med pludselig Modløshed og Tilbagegang. Men ogsaa i Korstogene til det hellige Land kom Danske til at deltage. Det hellige Land var i Forvejen ikke fremmed for de nordiske Folk; fra den nordiske Kirkes første Tider havde Nordboer gjort Valfarter did: Nordboernes fra Hedenold arvede stærke Følelse for Uret og Skyld og Oprensning derfor forenede sig med deres Lyst til Jagttagelser og eventyrlige Oplevelser i fjerne, solrigere Lande og gjorde dem oplagte til med særlig Villighed at følge Kirkebud om Valfart. Den kirkeligt sindede Svend Estridssøn, der stod i livlig og venskabelig Brevveksling med den store Hildebrand, var ivrig for Valfarter og gav gerne Pilegrimme Sølvtil Søndenfærd, hans ældste Søn døde paa Romafærd, og hans Ven Svend Nordmand paa Rejse til eller fra Jerusalem. Det kunde da ikke være andet, end at ogsaa Danske droges med ind i den Begejstring, der greb alle Kristenhedens Folk i det vidunderlige Aar 1095—96, og at Løsenet fra Frankrig: »Dieus lo volt« maatte finde Genklang blandt dem. De franske og andre fremmede Krønikeskrivere fra denne Tid berette da ogsaa, at der blandt Deltagerne i det første

Korstog var Danske (Dani, Daci, cil de Danemarche), væbnede med den tvefligede »danske« Økse (ache da-noise); de maatte ligesom de andre Nordboer gøre et ejendommeligt Indtryk paa de mere civiliserede Vest- og Sydevropæere, med hvem de vilde stille sig i Række, men som de vist ofte kun kunde give deres Ønske til Kende for ved at lægge Fingrene over Kors, saaledes som det berettes, at de ukendte Folk gjorde, der strømmede sammen i Vesteuropas Havne. De Danske faldede sikkert ogsaa ind under de Barbarer, om hvem den samtidige Forfatterinde, Kejserdatteren Anna Komnena, siger, at hun ikke vil anføre deres Føreres Navne for ikke at besmitte det græske Sprog ved Selskab med barbariske Ord. Skønt danske Korsfarere nævnes med Ære ved Nikæas og Antiokias Belejring, er der da ogsaa kun een af dem, hvis Navn er blevet bevaret, nemlig »den danske Kongesøn Svend«, rimeligvis en Søn af Svend Estridsøn. Han drog 1097, forsinket ved den lange Vej, i Spidsen for 1500 (?) danske Ynglinge bag efter den store Kors-hær gennem Lilleasien — fortælle fremmede Forfattere —, men blev i Nærheden af Nikæa overfalden af Tyrkerne, og efter en uforfærdet Kamp, hvori han med sit Sværd fældede mange Tyrker, blev han nedhugget med alle sine Ledsagere. Beretningen om den lille modige Skares Strid og Fald naaede Hovedhæren ved Antiokia; den smykkedes med den kønne Fortælling om en Prinsesse, der trofast elskende fulgte Kongesønnen og led Døden ved hans Side, og Prins Svends Berømmelse udbredtes siden især gennem

Tassos Digtning om det befriede Jerusalem, hvorfra Jens Baggesen (i »De Danskes Pris«) atter førte hans Daad frem blandt hans Landsmænd, medens der fra hans Samtid kun er bevaret een Mindelse om ham i Hjemmet, idet Ælnod nævner »den berømte Svend« (Sveno inclytus). I det hele er det kun lidet, der i nordiske Kilder meddeles om det første Korstog; kun de islandske Aarbøger berette, at Jorsalefærd foretoges fra de nordiske Lande (1096 hófst Jørsalaferd' af Nord'rlöndum), men en Genklang af manges aandelige og ædskilliges personlige Deltagelse er dog maaske »den sjælandske Krønikes« og andre danske Middelalderaarbøgers korte Nævnelser af Korstogets Begyndelse, Jerusalems Indtagelse og Jorsalefarernes Sammenstrømmen did (1099 *capta est Hierusalem a Christicolis et factus est concursus peregrinorum illuc*). Heller ikke vare de Danske helt uden for de mange mindre Tog, der i de første Tiaar efter Jerusalems Indtagelse gik did til Hjælp i Kampen mod de stadigt truende Tyrker. Erik Ejegod var jo den første kristne Konge, der rejste ad Jerusalem til, og det var med en saa stor Krigsmagt, at der — om Lejlighed var givet — nok kunde have været udrettet noget paa Valpladsen. Rimeligvis have ogsaa Danske deltaget i de betydelige Tog, der foretoges af Sigurd Jorsalefarer og andre Nordmænd, eller have fulgt Karl den Danske, Knud den Helliges Søn, der ved sin Korsfærd (c. 1110) og anden Ridderlighed vandt saadant Ry, at han fik Tilbud om Kongedømmet i Jerusalem.

I det af den hellige Bernhard fremkaldte (»andet«) Korstog vides Danske ikke at have deltaget. Men udførlig og paalidelig Efterretning have vi om Danskes Deltagelse i det tredje Hovedkorstog, da Saladins Indtagelse af Jerusalem havde grebet hele Kristenheden med Gru. Pavens Sendebud bragte i Julen 1187 Kong Knud Efterretning om Ulykken og indtrængende Opfordring om Hjælp til den hellige Stads Generobring; de traf Kongen i Odense, samlet med sine Hærmænd, og alle brast i Graad og Hulken og vare længe ude af Stand til at sige et Ord, indtil omsider Esbern Snare, gammel og graanet i de hjemlige Korstog, gav de fælles Følelser Udtryk, takkede for Pavens Bud og opfordrede de yngre Hærmænd til at vise sig værdige de Forfædre, der havde gjort de Danskes Navn berømt ved Hærtog og Landvinding i England, Normandi, Italien, Slavien og vide andensheds, og de havde dog kun kæmpet for egen Hæder, ikke tillige for Troens Sag; og flere veltalende Ord brugte han efter den samtidige (rimeligvis norske) Forfatter, der saa udførligt har skildret disse Begivenheder. Den gamle Krigers Ord lød ikke forgæves, 15 Hærmænd lovede at stille sig i Spidsen for Korsfærd, og de sørgede for, at Budet forkyndtes i Kirker og paa Tinge over hele Riget. Mange sluttede sig til, men Forberedelserne tog lang Tid, adskillige af de femten fik Betænkeligheder, og »ved den gamle Fjendes Rænker svigtede de alle undtagen fem«, blandt hvilke den raske Aleksander, der var Søn af Absalons og Esbern Snares Søster »stolt« Ingefrid, og som

et Par Aar i Forvejen havde udmærket sig paa det sidste Vendertog, hans Frænde Agge Stigssøn fra Skaane, Valdemar den Stores Søstersøn, og en Aage, som var Brodersøn af en Bisp, der med en brændende Iver »som en Slibesten« havde ægget til Toget. Da Skaren omsider efter en sorgfuld Afsked med Hustruer og Børn drog af Sted, paa fire Skibe, gik Vejen om ad Norge, hvor et Par Hundrede Nordmænd sluttede sig til, og derefter ned i Vesterhavet, hvor en forfærdelig Storm bragte de danske Skibe i stor Nød, især det ene, som var blevet skilt fra de andre og længe omtumledes, medens en ombordværende adelig Krigsmand, der var uddannet i boglig Kundskab, søgte at trøste sine Fæller ved Fortællinger om de Lidelser, andre Trosvidner havde døjet, og tillige gav dem nyttige Raad mod Farerne; til sidst blev dog Skibet sønderslaaet, nogle druknede, andre naaede paa Brædder og Planker efter flere Døgns gruelige Hunger og Kulde ind til Frislands Kyst. Herfra rejste de sammen med de andre Danske landvejs til Venedig og derfra til det hellige Land (hvorhen Nordmændene imidlertid vare komne paa deres egne Skibe). Her hørte nu de Danske, at Krigen var standset ved en Vaabenstilstand, og med Sorg saa de den hellige Stad fremdeles i de Vantros Hænder, hvad der især var tungt for dem, der tidligere havde set den i dens Glans og Ære, og kun under de Vantros ukære Led-sagelse kunde de danske Korsfarere i Hast besøge de hellige Steder og maatte derefter vende hjem efter al den megen Møje.

Men andre Danske, som havde fulgt Opfordringen til Deltagelse i Kampen for Jerusalems Befrielse, havde naaet hurtigere frem. De sejlede i Forening mod Frisere og kom tids nok til at udmærke sig ved Belejringen af Akre. En Dag, fortæller en fremmed Forfatter, mens Saladin holdt til Hest paa et Bjærg og overskuede den kristne Belejringshær uden for Akre, saa han med eet høje Toppe rage op hinsides Byen og udbrød: »Jeg tror, Frankerne ere blevne vanvitige, de bygge Taarne ude paa Havet.« Toppene vare Mersene — de store tindeformede Mers, som paa den Tid brugtes — paa en Flaade, der kom Kors hæren til Hjælp; »denne Flaade førtes af Danske og Frisere, Folk fra Norden, hvem Fødeegnens Barskhed hærder, og som have trefold Duelighed til Krigen: nemlig en udmærket Legemskraft, et ubetvingeligt Mod og en glødende Tros Hengivenhed«, siger Rikard Løvehjertes Historieskriver. Denne Korshær udmærkede sig ved flere Lejligheder, og særlig nævnes de Danske med Berømmelse for deres Deltagelse i det blodige Slag den 4. Oktober 1189, da Saladin gjorde det sidste Forsøg paa at befri Byen; de kæmpede til Døden, og af de 12000 Danske og Frisere var der ved Krigens Slutning kun 100 tilbage. Endnu een dansk Skare skal ifølge samme Forfatter senere have naaet Akre og deltaget i Belejringen, nemlig en Slægtning af den danske Konge og danske Stormænd med 400 andre Danske (Cum nepote regis Daciae venerunt Danorum magnates aliquot cum 400 Dacis). Men om ingen af disse to Korsfarerskarer have de hjemlige Kilder bevaret nogen Efterretning.

Efter fremmede Kilder synes det, at adskillige Danske ogsaa i den følgende Tid have deltaget i Korstog, og om end saadanne mere spredte Efterretninger hos de fremmede i enkelte Tilfælde kunne være urigtige, vise de dog, at Danskes Deltagelse i Korstogene har staaet for den almindelige Bevidsthed i Evropa som ret betydelig.

Sikre Vidnesbyrd om adskillige Danskes Rejser til det hellige Land i Korstogstiden have vi i Aar-bøger og især i Dokumenter, men i disse Kilder angives rigtignok i Almindelighed ikke, om det gjaldt krigersk Korsfærd eller fredelig Valfart. Det er stadig især Mænd af Hvideslægten, vi høre nævne som Jorsalefarere. Skjalm Hvides Sønesøns Søn Johannes Sunesøn pantsatte 1199, for at faa Midler til Rejsen, sit Gods i Alsted til Sorø Kloster, der, da han døde i Jerusalem, blev hans Arving og mindedes ham med en (nu forsvunden) Indskrift i Klosterkirken. En Brodersøn af ham var atter Roskildebispen Peder Jakobsen, der 1224 døde paa Vejen til Jerusalem. Peder Strangesen, Esbern Snares Svigersøn, der med flere af Slægten havde vægret sig ved at overlade Sorø Kloster, hvad Esbern havde testamenteret det, døde 1240 paa Vej til Jerusalem, maaske for at ud-sone, hvad han havde forbrudt mod Klosteret i denne skæbnesvangre Sag, der bragte megen Strid, endogsaa Bandsættelse, og som vist ogsaa Esberns Søn Johannes vilde unddrage sig de evige Følger af ved Korsfærd eller Valfart, da han døende i Lybæk overlod Klosteret sin Del af Stenløsemagle m. m.

At Folket levede med i de under Hviders og Valdemarers Ledelse udførte ridderlige Gerninger, og at i det hele Ridderlighed saavel som Riddernavn havde Betydning for Folket i Valdemarstiden, faa vi et livfuldt Indtryk af gennem de ældste Folkeviser.

Allerede de Viser, der efter alle Kendetegn høre til de ældste bevarede (fra 12. eller første Halvdel af 13. Hundredaar) tale om »Riddere« afvekslende med »Hovmænd«, »Kongens Mænd«, og ved Siden deraf nævnes »Svende«, sikkert nærmest de yngre Hærmænd, der til Stadighed tjene i Kongens Gaard. »Riddere og Svende« er saaledes de ældre og yngre Hærmænd, uden at Viserne dog overholde nogen fast Grænse. Ofte betegner »Ridder« saavel i ældre som i yngre Viser den tapre og ædle Kriger.

En rigtig Riddervise er Visen om »Ridder Stigs Fald«. (Danmarks gamle Folkeviser Nr. 117). I den er Ordet Ridder vokset saa fast sammen med Navnet, at det umuligt kan være kommet ind i senere Tid, og at den er gammel, utvivlsomt fra Valdemarstiden, viser den ved sin Kraft og Knaphed, ja, om man vil, en vis Kejtethed, og dermed stemmer ogsaa godt Skildringen af Ridderen som Kongens Tjenestemand og dog tillige Ligemand, der med Ære kan fæste hans Søster. Kongen giver Ridder Stig det hæderfuldeste af alle Hærmændshverv: at føre hans Banner paa den forestaaende Leding til fremmed Land.

Der kom Pil som brændende Brand
 igennem Ridder Stigs hvide Hand.

Kongen han taler til Ridder Stig:

„Du kast min Banner og red dit Liv.“

„Jeg vilde ikke, at min Fæstemø skulde spørge til By,
at jeg skulde fra Kongens Banner fly.

Jeg vilde ikke, at min Fæstemø skulde spørge til Land.
jeg skulde kaste Kongens Banner af Hand.“

Danerkongen han raaber udaf stor Nød:

„Ridder Stig ligger slagen, under Banner død.“

Saa herlig da vandt Danerkongen den Strid,
men Ridder Stig miste sit unge Liv.

Da Ridder Stigs Fæstemø, Kongens Søster, af
sin Broder hører om hans Død, slaar hun »hendes
Hænder til sammel, det alle hendes Guldringe sprunget
over Skammel«. Og da Kongen byder hende »Rige
Her Karl« til Mand, svarer hun:

„Vel maa de kalde hannem Karl hin Rige,
men aldrig bliver han Ridder Stigs Lige

Han skal aldrig sove i min hvide Arm,
jeg bær' for Ridder Stig daglig Harm.“

I det hele kan det vistnok siges, at de ældre
Viser med Forkærlighed skildre Ridderens Troskabs-
følelse overfor Kongen, hans hensynsløse Mod i Kamp
mod Mænd saavel som mod alskens Trolde, og især naar
det gælder at vinde en Mø eller hævne en Frænde,
hans ærefrygtsfulde Hyldest af Kvinden og Frygt for
at beskæmmes i hendes Øjne, og paa den anden Side
Kvindens stærke og trofaste Kærlighed, der hverken
giver efter for Frænders Vilje eller Bejleres Guld.

Saaledes t. Eks. Dagmarviserne, Viserne om Orm Ungersvend, Germand Gladensvend, Riber-Ulv, Nilaus Markgrevens Son (Danmarks gl. Folkeviser Nr. 132 f., 11, 33, 119 f., 140). Der er dog ogsaa blandt de Viser, der med størst Sandsynlighed kunne henføres til den ældre Middelalder, adskillige, der handle om en til Dels oldtidsagtig Vildhed og om Voldsfærd imod svagere, især mod Kvinder, der røves paa Trods ikke alene af deres egen Vilje og Ære og Landets Lov, men ogsaa mod Kirkens og Klosterets Hegn, t. Eks. Viserne om Sune Folkesøns Klosterrov og om Torbens Datter, der bortføres af sin Faders barske og dog følelsesfulde Drabsmand. De jævne Samfundsforhold, uden skarpt Skel mellem Riddere og Bønder, der danne Baggrunden for denne Vise — Her Torben gik og holdt sin Plov, hans Datter stod smal som en Vaand med Guldkar paa hver sin Haand — møder os ogsaa i den lille Vise om Jomfru Inge, som kommer ridende for selv paa Tinge at føre sin Sag for Kongen mod sine Morbrødre, der forøde den forældreløse Kvindes Fædrenegods, skære hendes Ager, slaa hendes Eng og tage baade Okse og Ko; rørt over hendes Nød byder Kongen hende vælge, hvem hun vil af hans »Riddere«, og da den udkaarne Her Ove undskylder sig med, at han kan bedre sno sine Ærmer og tumle med Høg og Hund end som Bomand drive Ploven, lover Jomfru Inge at føre ham i Karm over Ageren og lære ham Bondesæd: at tage Plov i Haand og pløje vel dybt, tage Korn i Haand og saa maadelig tykt. »Her Ove gav den Jomfru sin Tro.«

I øvrigt er det kun sjældent, at Viser, der kunne henføres til den ældre Middelalder, bestemtere skildre Standsforhold. Et Genbillede af Stormænds Kamp mod den endnu uafhængige Bonde kan dog maaske ses i Visen om »Eline af Vildenskov«, der vist nok maa være digtet af en Bondesanger i denne ældre Tid, og som skildrer, hvorledes Ridderen i Trolde-skikkelse med syx Hundrede andre Trolde hjem søger Bonden, der har levet fri og tryk med Hund og Høg paa sin Nybygd paa en Ø i Vestersø, men overvældet af Magten er ved at bøje sig for Trolde, da hans Hustru Eline ved sin Kyskhed og Mildhed faar Voldsmanden omskabt, saa Troldehammen falder og »Ridderen« staar igen. (D. g. F. 128, 288, 222, 52).

Den danske Krigerstands Samkvem med Sydens Riddere tiltog end yderligere efter Valdemarstiden under de hurtigt skiftende Konger, der ideligt maatte kæmpe med stridige Stormænd, som ofte søgte Tilhold hos fremmede. Under disse Forhold var det, at Riddervæsen i Danmark fik den Skikkelse, det i Løbet af Korstogstiden overalt antog, og i hvilken det staar for os alle, idet den germaniske Personkamp, under kirkelig Tugt, smykkedes med de pragtfulde Ridderskikke, navnlig Ridderslag og Turnering. Ridderslaget havde vel sin Oprindelse fra den hos Germanerne ældgamle Skik, at den unge Mand højtideligt optoges i de vaabenføres Lag, og Turnering fra den paa de strønge personlige Æres-

krav grundede Tvekamp; men den fantasifulde Form, disse Skikke fik i Korstogtidens Ridderliv, skyldes snarest de fra gammel Tid for Nyheds- og Pragtlyst kendte Kelter, medens den strengt gennemførte ydre Ordning med faste Undertrin som Væbnere og Smaadrenge paa Vejen til Ridderværdigheden tyder paa romersk Paavirkning, og det fuldt udviklede Riddervæsen kom derfor naturlig først frem i Frankrig, hvor germanske Folkedele vare sammensmeltede med keltiske, under romersk Kulturpaavirkning og ivrig romersk-katolsk Kirkelighed.

De pragtfulde Ridderskikke og den faste Ridder-skabsordning blev rimeligvis indført her i Danmark i anden Halvdel af 13. Hundrebaar (ligesom i Norge og Sverige). Havde disse Skikke været i Brug her i Valdemarstiden -- saaledes som Ingemann skildrer det, med god Grund, gaaende ud fra Anskuelser, der dengang vare herskende ogsaa hos Historiegranskerne -- da vilde vi utvivlsomt have hørt derom i litterære Mindesmærker fra den Tid, eftersom disse Skikkens Indførelse maatte vække stærk Opmærksomhed, hvor hjemligt end deres Grundlag var. Men første Gang, vi høre noget paalideligt om Ridderslag i Danmark, er vistnok Aar 1273, da, ifølge Arild Hvitfeld, Erik Glipping ved sit Bryllup i Slesvig »slog Markgreve Otto til Ridder. Og der holdtes Renden, Stikken og Turnering nogen Dage af Tyske og Danske, begge Nationer til Ære.« (Kong Erik maa dog altsaa i Forvejen være bleven Ridder). Og 1287, fortæller samme Forfatter, »blev Kong

Erik (Menved) slagen til Ridder af sin Moderbroder Markgreve Otto. Samme Dag blev Hertug Valdemar af hannem slagen til Ridder.« — Det er ogsaa først ved denne Tid, at der i Dokumenter findes Adskillelse mellem Ridder (miles) og Væbner (militaris, armigerus), saaledes netop i et Brev af 1287, og Hædersbetegnelsen Herre (dominus) indskrænkes nu til dem, der have naaet Ridderværdigheden (foruden de gejstlige), medens den øvrige Del af Krigerstanden kun angives som hørende til denne ved Betegnelsen Væbner, »vepner«, »af vapn«, og Mændene »af Vaaben« vare ikke alene den yngre Underklasse, men den store Masse af Standen, idet selv mange ansete Hærmænd ikke naaede Ridderværdigheden med de gyldne Sporer. Og Forskellen har næppe spillet nogen stor Rolle i den almindelige Bevidsthed. I det mindste skelne Folkeviserne, ogsaa de yngre, ingenlunde skarpt mellem Riddere og Svende; ofte bruges disse Navne enstydigt, Ridder bruges ofte for at betegne en Herremand i Almindelighed, og med Herrenavnet er Viserne saa rundhaandede, at de endogsaa undertiden give en Bonde det. Men meget tydeligt fremtræder i Viserne Ridderklassens yngste Afdeling: Smaadrenge, »Kertesvende«, ogsaa Hovdreng, Hovtolk.

Erik Menveds Tid har uden Tvivl været Blomstringstiden for vort Riddervæsen i dets »fuldkomne« Form, og alle have jo hørt om hans glimrende Turnering i Rostok, om Havrebjærgene og Vinbrøndene, Skarlagensteltene og Skarlagenskapperne, de mange Hundreders Ridderslagning og den

storartede Kampleg under Anførsel af Kongen selv og Markgrev Valdemar af Brandenburg, hvori under Lansestød Splinterne fløj langt bort, og mange faldt af Sadlerne, alt besunget af tyske Sangere og beskrevet i tyske Krøniker. De hjemlige Turneringer og andre Tilsyneladelser af Riddervæsen kunne vi spore i korte Nævnelser i Dokumenter og i de knappe Aarbøger, der afløste den første Valdemarstids livfulde Historieskrivning — og dernæst faa et levende Billede af i Folkeviserne.

Ridderlivets ydre Væsen skildres især i de Viser, der handle om Sivard Snarensvend (Sigurd Faavnernsbane), Didrik af Bern (Teodorik den Store fra Verona) og andre af Hedenolds eller den ældre Middelalders Helte (de egentlige Kæmpeviser), og som paa en mærkelig Maade forbinde ældgamle hedenske Forestillinger og fuldt udviklet Riddervæsen. »Ung Svej-dal«, der var fortryllet af sin Stevmoder, »i Trangen lagt for den, jeg aldrig saa«, og som af sin døde Moder fik Folen, der »ganger saa vel over salten Hav som paa den grønne Jord«, og Sværdet, der, hærdet i Drageblod, brænder som et Baal, og dermed drager til hedenske Lande og finder Møen, der »ligger i stærken Traa, alt for en Svend, hedder Svej-dal, hun aldrig med Øjen saa« — han er jo en Bærer af den rigtige Ridderelskov, og dog findes alle Grundtræk i Visen om ham allerede i det nordiske Oldtidskvad om Svipdag og Menglöd; men Visen slutter med at lade ham slaa til Ridder den Hyrde, der har vist ham Vej til hans Længsels Maal (D. g. F. 70). »Kong Didrik og hans

Kæmper« skildres i en Række Viser i fuldt Ridderudstyr, kæmpende snart med gruelige Riser, snart med jævnbyrdige Riddersmænd — i hadefuld Strid paa Liv og Død eller i festlig Turnering. De fremmede Storkæmper finde dog deres Overmænd i Holger Danske og Svend Felding og andre danske Riddersmænd. Skildringen af Ridderlivet er i disse »Kæmpeviser« saa fantastisk, at kun dets almindeligste Virkelighedstræk træde frem: de ejendommelige Skjoldemærker som den i Ringskjorte og Hjælm skjulte Ridders Kendings-tegn, Kampen til Hest med Spyd (Spær, Stang, Glavind) eller til Fods med det kære, ofte navngivne Sværd (Adelring, Birting osv.), den vældige Kampglæde og derefter den fredelige Festjubil. Stemningen i hele denne Viserække er malende skildret i Turneringsvisens Omkvæd: »Det dønner under raske Hovmænd, der de udride« (D. g. F. 7 f.). Noget nærmere Virkeligheden staar »Her Tønne af Alsø«; han, »en Jyde fra Sønderjylland«, har af Dværgens Frue faaet Sadel og Hest og gylden Spore, guldsømmede Klæder, den røde Skjold og det gode Guldbaand, der er med Runer draget, saa hvert hans Ord falder, som det var skrevet, og af Dværgedatteren det gode Sværd og den blanke Glavind; i hver Strid skal han Sejr vinde, og han skal faa Jomfru Adelin, Kongedatteren fra Island, men Fænge hos Kongen i Upsal; for at vinde hende maa han kæmpe med de svenske Hovmænd: ni Riddere holde væbnede under grønne Kviste, og Her Algot vil bryde Spær med ham for Jomfru Adelin:

Hjælmen havde de om Hoved	Den første Red, de sammen red,
knyt',	de Hellede var baade sterke,
og Skjold havde de for Bryste :	sønder da gik deres gode Skjold,
ved Siden hængte deres gode	deres Glavind drev langt i
Sværd,	Marke.
deres Glavind var lagt i Ryste*)	

I »den anden Dyst« gik Algots Hals sønder, og da de otte Riddere vilde hævne ham, slog Her Tønne dem alle halte og lamme; han tager Jomfru Adelin ud af Fængslet og fører hende til Danmark — »de var hverandre huld« (D. g. F. 34).

Uden Indblanding af Trylleverdenen skildres (fra Middelalderens sidste Tid) den af tre Jomfruer »udkaarne Ridder«, hvis Spore bærer 15 gyldne Fugle, der synge, naar han sporer sin sorte Hest, som har Milen prydet med 10 gyldne Hjul**), der snurre rundt i Blæsten; for hans Bryst rager Spydet frem fra Rystet, men da han med det rider mod Her Oluv, som har redet saa vide om Lande for at finde en Modstander, og de kæmpe til alle Jomfruers Ære, falder han i den fjerde Dyst, og den yngste af de tre Jomfruer sørger sig til Døde (Udv. Viser CLII). Med mere Virkelighedspræg skildres »Oluv Strangesøns Dystridt« — ud for det »Dystehus«, hvor Dronningen og andre Fruer og de stolte Jomfruer have Plads, og hvorfra de med Spænding følge Kampen; de fælde modige Taarer, da Olavs Modstander Havbor i tredje

*) Hage paa Brynjens Brystplade.

***) De 15 gyldne Fugle maa være Takkerne paa Sporens Stjerne, de 10 Hjul Kæden fra Mile til Lædertøjlen — begge Dele brugtes i 15. og 16. Hundredaar.

Red bliver saaret; »den fjerde Gang de sammel rendte, da knælte Oluv Strangesøns Hest«, men da den femte Gang Havbor blev død, daanede Frøken Ellen, og Turneringsfriheden er ikke større, end at Kongen, der »holdt ikke langt derfra«, straks dømmer ham fredløs (D. g. F. 329).

Den Rustning og Klædedragt, hvormed Folkeviserne udstyre Ridderne, stemmer for det meste overens med almeneuropæisk Mode, navnlig fra 13. Hundredaar, og oplyses nærmere af Skildringer i samtidige nordiske Skrifter (især Sakse, de islandske Sagaer og det norske Kongespejl) og Ytringer hos enkelte fremmede Skribenter, men især af billedlige Fremstillinger i Segl, Malerier og Figurer. Det viser sig da, at de Danske og andre Nordboer maa have fulgt Udlandet hurtigere i disse Henseender end med Hensyn til andre Ridderskikke. Valdemar den Stores Hærmænd maa i Udrustning have staaet nogenlunde paa Højde med de tyske Riddere, og den med Valdemar Sejr samtidige Arnold af Lybæk vidner ogsaa, at de Danske, der før gik klædt som Søfolk, nu efterlignede de Tyske og andre Folk i Klæder og Vaabenudstyr, ja endogsaa bar Purpur og Linned (purpura et bisso induuntur), og udmærkede sig ved Ridderfærdighed i Kamp baade til Hest og til Skibs (in militari palestra se exercitantes equestri pugna simul et navali gloriantur). Det er da ikke underligt, at det nordiske Ridderskab hurtigt optog de nye Moder, som fremkom i 13. Hundredaar, navnlig den vide, over Brynjen folderigt hængende Kjortel og det

store, over Hestens For- og Bagkrop flagrende Dækken («chabraque»), der, ligesom Skjold og Hjælm smykket med Ridderens Vaabenmærke, ret udfoldede den fantastiske Ridderpragt; det synes endogsaa, som man i Norden allerede i Hundredaarets sidste Del har brugt den da endnu alle Vegne sjældne Hestebrynje under Dækkenet. Til denne Tid passer saaledes saare godt Folkevisens Skildring af Magnus Algotsson og hans Mænd:

Ind da kom den liden Smaadrenge,
var klædt i Sabel og Maar:
„Her holder saa mange raske
Hovmænd
her uden for vor Gaard.

Her holder tre Hundred raske
Hovmænd
for uden ved vor Gaard;
for oven er de i Silke klædt
og under i Brynjen saa haard.

Her holder tre Hundred raske
Hovmænd
og alle som Duer blaa:
den Hest han er med Silke dækt,
den Herre rider selv paa.

Skarpe er deres Glavind,
og spændt er deres Buc,
vrede er de i Sinde,
og haarde er de i Hue.“

Ogsaa Visernes Skildring af Kvinde- og Mandstragters prægtige guld- og perlestukne Silke og deres Udsyning med Roser og Liljer, Jomfruer og Riddere, Helgener og Engle synes nogenlunde virkelighedstro, naar henses til bevarede Stykker, endogsaa fra meget tidlig Tid (rigtignok mest fra Fyrster og Bisper, t. Eks. Levningerne fra Knud den Helliges og Absalons Grave). Og om end Folkeviserne vare noget mere rundhaandede med Silke og Guld — saavel til Kaaber og Kjortler som til Bohave, Redskaber og Vaaben og til Skibenes Sejl og Raa — end Tiden selv havde

Raad til, saa vise de dog rigtigt, hvad hine Slægter higede efter, og hvor Guld og Silke ikke slog til, brugte man dog rundeligt af Forgyldning og fint Lærred. — Paa lignende Maade forholdt det sig med Ridderens Borg: han har gjort den saa prægtig, han paa nogen Maade evnede, og som Udlandet og hans Opfindsomhed gav ham Forbilleder til, og den fik i al Fald rigeligt med Støttepunkter for Fantasien til videre Udfyldning. De Teglstensmure og -tag, der i 12. Hundredaar kom i Brug i kirkelige Bygninger, bleve i 13. vist ret almindelige i verdslige, og allerede de forskellige Afskygninger, Middelalderens Teglarbejdere forstod at give Stenene som sortrøde, graarøde, gulrøde, gav disse Mure en spillende Glans (som i Klosterporten i Sorø). Naar den da fra det høje Voldsted hævede sig over den omgivende Skov og Sø i Taarne og trappede Tage med mangefarvet Træværk og gyldne Fløje, maatte Borgen vel kunne gøre et storladent Indtryk — især mellem de omgivende Bønderhuse af Ler med Vændredør og Flageled —, og Folkevisedigteren saa den som rendt med Guld og hængt med Sølv. Ridderlivets straalende Pragt er vel ingensteds skildret med stærkere Farver end i Visen om Ridder Stig Hvide. Skildringen af hans guld- og sølvsmykkede Gaard danner Baggrunden for Billedet af selve Bryllupsfesten, hvor Ridder Stig selv bærer Skænk for Gæsterne, ved Bordene med Fade af Guld og Duge af Ageruld, og gaar smal som en Vaand foran i Dansen hen over Gulvet, der er strøet med det røde Rav, bærende i hver Haand Guldkar

med Mjød og Vin, hvormed han drikker sin Allerkæreste til. »Der blomstres Skov, der løves Ris, for alle Jomfruer bær hun Pris« — al denne Skønhed og Herlighed maa som en Forgyldning dække over det Brud paa de naturlige Kærlighedsforhold, der var sket, da den kvindekære Ridder kastede de farlige Runer for liden Kirstin, men de drev op under Regisses, Kongesøsterens Skind (D. g. F. 76).

Med Hensyn til de ridderlige Slægters sædelige og aandelige Liv samstemme de yngre Folkeviser med de historiske Kilder i Vidnesbyrd om, at den nærmere Forbindelse med det øvrige Evropas Ridderkab og Optagelse af dets ydre Former og Love ingenlunde bringer den danske Krigerstands Liv i nøjere Overensstemmelse med Ridderlighedens Ideal. Fra Midten af 13. Hundrebaar høre vi det ene som det andet Sted langt sjældnere om ærefuld Færd og langt oftere om Voldsomhed mod svagere og Troløshed blandt Mænd og Kvinder. Jo mere Ridderslag med tilhørende Ridderløfter blev almindeligt i Norden, des mindre blev der af virkelig Løfteoverholdelse, og jo mere ridderlig Kamp øvedes ved Turnering, des mindre ridderlig blev den virkelige Kamp. Netop under den fantastisk-ridderlige Erik Menved og den elendige Kong Birger med hans troløse Broder, den »ridderlige« Hertug Erik begyndte i Norden den mest udprægede Egennyttens og Troløshedens Tid, der kulminerede under Holstervælden og Magnus Smek, da Stormændenes idelige Vekslen af Herrer var forbunden med stadigt Brud paa Tro og Love og Krænkelse af al

Ret, og hindrer Kildernes Knaphed os end ofte i at faa Klarhed i de enkeltes Forhold, kommer Hovedresultatet dog tydeligt for Dagen i den Kendsgerning, at alle mistro hverandre. Korstog ophøre helt fra Norden som andensteds, Valfarter blive sjældnere, og den store Strid mellem Kirken og Kongerne medfører ikke alene, at mange Stormænd i Egenskab af disses Tilhængere komme i fjendtligt Forhold til Kirken, men ogsaa en Slægt, der, som Hvidernes, stod paa Kirkemagtens Side, kan vise Lunkenhed og Uvilje mod de af Slægtens ældre Led oprettede kirkelige Stiftelser, saaledes som Esbern Snares Efterkommere gjorde i stadig højere Grad overfor Sorø Kloster, som de fremdelesforholdt Esberns store Gaver og endogsaa, hvad Sønnen paa sit Yderste havde afstaaet deraf. Det er paa denne Baggrund af Voldsomhed og Troløshed i Samfundsforholdene, at Viserne male os Billeder af de enkeltes personlige Liv og Færd, visende os der de samme Træk, men dog saaledes, at vi i Visens stilfærdige Dom mærke, at den moralske Bevidsthed endnu er levende.

Handles der om Livet mellem Kongens Mænd indbyrdes, er det mest om indbyrdes Kiv og Kamp, saaledes som da de to Stalbrødre Her Nilaus og Her Jens gav hinanden Døden — det var Straffen for »Helligbrøden«, da de den signede Paaskemorgen red paa Jagt, forbi Kirke og Kloster uden at give Agt paa Messen. Der er »Drik og Rus i Danerkongens Stove«, og det kan derfor ogsaa let komme til »Strid og Drab i Kongens Gaard«, hvorefter Drabsmanden

dog sjældent gaar fri for Straf, som i Visen af dette Navn, hvori han endogsaa faar Kongens Søster til Brud som Løn for sin Djærvhed, men sædvanligt maa han bode med Gods og Guld eller søge did, »hvor Skoven skjuler hannem bedst.« Og Grunden til Strid kan være saa ringe som Uenighed om, hvis Hest er bedst, eller, hvem der er højbyrdigst — det fører til Oluv Strangesøns blodige Dystridt med efterfølgende Landflygtighed. (D. gl. F. 112, 327, 329). Oftere drejer Striden mellem Ridderne sig dog om væne Møer og Fruer. Undertiden er det en alvorlig Elskov, to har til samme Kvinde, der fører til en blodig Kamp som »Ebbe Tygesøns Dødsridt«. Men de fleste Viser af sligt Indhold høre vistnok til de ældre, medens de yngre mest tale om letsindigt Overmod i dette Forhold. »Der er til Hove saa ond en Skik«: Kongens Mænd prale af deres Uimodstaaelighed og tale sandt og Løgn derom — en idelig forekommende Indledning til de mange Viser, der handle om en Ridders Forsøg paa at vinde en Kvinde uden at bejle hos Frænder og fæste (trolove) hende paa Landsting, som den rette Skik var. »Deres Tale hun var alt om Elskoven«, lyder Omkvædet i Visen om »Væddemaalet«, hvori Her Peder vover sit hvide Halsben mod Her Lave, da denne holder paa, at Jomfru Ingelil er den, der — bedre end Mettelil og Blidelil — kan modstaa hans Ord og møgde Guld; men Ingelil ladør sig hverken daare deraf eller af Medlidenhed med hans hvide Halsben og svarer ham:

„Min Moder er død og lagt udi	Det var fast bedre, Her Peder!
Grav,	Du laast paa Baaren død,
det er min højelig Kære,	end Du skulde daare mig
det sidste Ord, hun til mig	eller nogen ærlig Mø.“
talte,	
hun bad mig leve med Ære.	

Jævnlig gøres Ridderne saaledes til Skamme ved Kvindens Troskab og Kyskhed, Snildhed og Mod. Ingerlille »Mø værger Æren« sammen med sin Broder, til hun staar i 15 Ridderses Blod, saa Kongen med god Grund kan kalde hende »en Jomfru fin«.

Ingerlil red af Kongens Gaard
med høje Guldkrone og udslagen Haar.

Med høje Guldkrone og udslagen Haar,
hende bad en Ridder af Kongens Gaard.

»Ellen Ovesdatter« naar at slippe ud af Kirken fra Her Magnus ved at bede Præsten læse »den lange Læst«. »Ridderen i Hjorteham« narres trods sin Trylleham og sine gyldne Takker af sin Pengegridskhed til at grave efter Guld, hvor der kun var Ler, mens Jomfru Elsebe naar hjem og fra sit Højeloft ønsker ham »tusend Godnat«. Visen gøtter sig aabenbart ret, naar en velhavende »Her Palle« bliver til Spot ved at føre den forklædte Kørcsvend hjem i Stedet for Jomfru Gundelil. (D. gl. F. 189, 224, 233, 67, 234). — Oftere lade Viserne dog Ridderen faa sin Vilje fremmet ved Bedaarelsens »ramme Runer« eller ved udvortes Magt, og ingen af disse Midler synes i og for sig at have skadet Ridderens gode Navn; holder han sin Tro og lader siden sit Bryllup bo, er alt

godt (t. Eks. D. g. F. 76, 78, 279, 280). Men den, der sviger den daarede eller bortførte Kvinde, faar ikke alene Skam, men ogsaa Skade. Ofte er det Frænder, navnlig Brødre, der, naar de ikke naa at bringe »Hjælp i Nød« og lade Voldsmænd som »Her Oluv og Asser Hvide« stoppes af en blodig Død, dog hævne hende ridderligt og blodigt, og der gaar spot-tende Hævnglæde gennem Visen, naar en svigefuld »Ædeling« som Her Peder faar »Løn som forskyldt« og fældes af den bedragne Kvindes syv Brødre, eller det lykkes hende selv at fuldføre Hævnen, som »Her Ebbes Døtre«. Men ogsaa Kongen tager sig undertiden af Straffen, som ved »Her Ivers Dom«, og lader Riddermænds Mænd eller Sandemænd paa Tinge dømme Kvindekrænkeren til Døden, om end han er Kongens Søstersøn, som »Ebbe Galt«, og om end Kvinden er en sort Bondeviv.

Op stod Danerkongen
og Dronningen i sin Sted,

Ijuste de udi Danemark
saa stærk en Kvindefred.

Undertiden faar i Visen ogsaa Kvinden sin Part af Letsindighed, Troløshed og Løgnagtighed. Viser det sig »I Rosenlund«, at

Slig ere de Ungersvende i deres Tro,
alt som man træder paa Trøske-Bro,

saa hedder det dog ogsaa, at

Slig ere de Jomfruer i deres Tale,
alt som man griber en Orm om Hale.

Men mellem alle de voldsomme og troløse og letsindige møder os saa en sjælden Gang en trofast

Sidsel, der i 15 Aar har ventet paa sin lige saa trofaste Her Esbern, som var dragen paa Ørsel-færd*), og som, da han, formummet, ved Hjemkomsten ser Fru Sidsels Sorg ved det falske Bud om hans Død og hører hendes Ønske, at hun laa under Mulde, kaster Pilegrimsstaven og udbryder: »Bære den aldrig Riddernavn, sig længer dølge kan«. Og at ogsaa en saadan Vise kunde vinde Yndest i vide Kredse, vidne de mange Opskrifter af »Esbern og Sidsel«. (D. g. F. 200, 201, 202, 194, 204, 314, 230, 250).

Kun undtagelsesvis bliver Riddernes Voldsfærd mod de andre Stænder Hovedemne i Viserne, medens netop denne Side af Ridderlivet kendes ret vel fra de historiske Kilder og fra Forsøg paa ved Rigslovenes Forbud at sætte Stopper derfor. Til Dels er Grunden til Visernes sjældne Omtale heraf vel den, at med den tiltagende Standsforskel blev det Overklassen,

*) „Ørseifærd“ nævnes ikke sjældent i Viserne, saa Valfart til Jorsal („Ørselhjem“) maa endnu have været noget ret almindeligt, hvad ogsaa Dokumenter bekræfte. Men de vise rigtignok ogsaa, at det begynder at blive Skik, at de rige leje andre til at udføre Valfart for sig. En Fru Juliane, hvis Navn ses i Sorø Kirkes Skjolderække, skænker ved Testament 1272 Sorø Kloster sine Ejendomme i Suserup og Topshøj mod, at Klosteret skulde sende een Mand til Jerusalem, een til St. Peter (i Rom) og een til St. Niels (i Aarhus). — Et Minde om en ihærdig Pilegrim var Gravstenen i Sorø (fra c. 1300) over Klerken Jonas, nu forsvunden, men afbildet i forrige Hundrebaar; han havde været i Jerusalem 2 Gange, i Rom 3 Gange og i St. Jago 1 Gang, og han afbildedes paa Stenen med Pilegrimskappe, - hat og - stav, Palmegrene og Muslingskal. En Gravsten med nogle af de samme Mærker findes endnu i Tyrsted ved Horsens.

der med Hovedparten af Livets ydre Goder ogsaa bevarede Ledighed og Lejlighed til poetisk Fremstilling af Livet, medens Bondestanden under sin Tilbagegang i Indflydelse og Uafhængighed blev stadigt tavsere ogsaa i Poesi. Det maa dog sikkert være en Bondsanger fra 14. eller 15. Hundrebaar, som i en Tone, der minder om Bengerdvisen, priser »de Sønderbo«, som efter en gammel Mands Opfordring fældede Her Tidemand til Hævn for hans ublu Skattepaalæg.

„Det første Slag, den gamle Mand slog,
han slog Her Tidemand ned til Jord.
Nu ligger Her Tidemand, hannem rinder Blod.

Nu ligger Her Tidemand, hannem rinder Blod.
Endnu gaar Ploven i sorten Jord,
og end gaar Svin paa Oldenskov.
Det love alle de Sønderbo.

Kun faa Folkeviser have til Hovedemne »Ridderen uden Frygt og Dadel«. Og af disse er vist atter kun de færreste fra denne senere Tid. Dog vandt jo endnu Niels Ebbesøns Gerning en Sanger, der ikke alene forstod at skildre ham som den mage-løs dristige Helt, der vandt selv den fattigste Kvindes Tak ved at fri Danmark for Tyskernes kullede Greve, men ogsaa som den ridderlige Stridsmand, der aabent undsagde sin Fjende og endda ikke vilde dræbe ham ved Nattetid, men først da Hanen gol, og Gaasen kæged, og tillige som den ridderlige Ægtefælle, der ogsaa har en Hustru, som kan følge sin Mand og raade ham i hans egen Aand. Denne Vise er et Vidnesbyrd om, hvor rent Forestillingen om Ridderen trods alt kunde

leve i Danmark i 14. Hundrebaar. Men den viser tillige, hvor langt man samtidigt var kommen bort fra Betragtningen af Ridderen som Kongens Mand. Ridderen og den velbyrdige Svend ere ikke først og fremmest knyttede til Kongen, men til et stort fælles-europæisk Krigersamfund.

Hovmand rider, og Hovmand bier,
hvor han kan tjene til Takke.

Visen om »Her Bugges Død« er gennemstrømmet af den samme Lovprisning af Ridderens Selvstændighed og Selvraadighed. Her Bugge bygger Hald op med Ære og agter det aldrig i fremmed Mands Værge, og han sidder der over sit eget brede Bord; da Kong Valdemar sender ham blide Ord og Lejde til Møde, rider han ham dristig imod -- »saa fri igennem Jylland«.

Silke svam under Gangerens Ben,
Her Bugge red paa graa Kasteknæ

Herre Krist give de Medelfar' Skam,
de vov Her Bugge den velbyrdig' Mand.

Her Bugge er vel at regne for Danmarks sidste Ridder (skønt Ridderslag brugtes helt ned i 17. Hndr.) Da Ridderskikkene udenlands fra kom til Norden, var Riddervæsenet rundt om i Tilbagegang, og det var da naturligt, at de ikke formaaede at fremkalde nogen kraftig Nyvækst af Ridderlighed. Det blev for en stor Del Riddervæsenets Vrangside, der satte Mærker i den danske Kriegerklasses almindelige Livsform, til Dels udvortes og hurtigt forsvindende Mærker. Men varig Betydning fik Forbindelsen med

det store Ridderskab for den danske Krigerklasse derved, at denne gennem Ridderværdigheden fik det Standsmærke, den hidtil — trods alle Særrettigheder — havde manglet. I Overensstemmelse med Udlandets Skik fik Hustru, Fruen (Domina), og Børn ogsaa Del i Vaabenmærke og øvrig Ridderværdighed, saa denne kunde give en Følelse af Blodsforskellighed fra det øvrige Folk og fremkalde en Standsafslutning. Riddere og Riddermænds Mænd og deres Kvinder dannede en Ridderstand, alle væsentlig lige, ogsaa med Kongen. — Efter Valdemarstiden blev der hurtigt en aaben Plads mellem det menige Folk og den mod det fremmede higende Krigerstand, og paa Holstervældens Tid har der vist været en ret dyb Kløft mellem den af alt fremmed paavirkede Ridderstand og Folket. — Valdemar kuede Standens Selvraadighed og fik Riget, men ikke Folket samlet.

5. Adelsstand.

De voldsomme Landesplittelser og Folkeblandinger, der fandt Sted i Middelalderens Begyndelse, maatte tilintetgøre de naturlige Livsvilkaar for Fædrelandsfølelse rundt om i Evropa. Snarest maatte den kunne trives i enkelte afsides Lande, hvor disse Omvæltninger i ringere Grad eller slet ikke naaede hen, saaledes i de nordiske Lande. Men ogsaa i saadanne Egne maatte — for saa vidt Almenfølelse var naaet saa vidt som til Fædreland — Korstog og Riddervæsen atter bidrage til at udviske Følelsen for Folkemod-sætning. Vidne end Sakse og andre af Valdemars-

tidens Ordførere om en levende Fædrelandsfølelse hos den Tids fremmeligste Danske, findes der fra Hundredaaret efter Valdemar Sejr kun saare faa Vidnesbyrd derom. Og Ordet Fædreland findes næppe i danske Skrifter fra Middelalderen ligesom la patrie ikke i franske. Den nyere Tids Fædrelandsfølelse maatte hos os som andensteds bygges paa Ruinerne af Riddervæsenet, der havde udvidet Syn og Følelse, men til sidst var løbet ud i fantastisk Selvfølelse. Netop da den danske Ridderstand skarpest havde udskilt sig fra Menigmand, Bønder og Købstadmænd, og brudt med det Kongedømme, gennem hvilket den dog hidtil havde været knyttet til Riget, er det, som Trykket af de for rige og fattige fælles Ulykker føre Mænd og Kvinder fra alle Kredse sammen i een fælles Følelse. Alle gjaldt den Sorg, der fik Udtryk i den latinske Klagesang fra Adspjittelsens værste Aar, da Grev Gert i Forbund med danske Stormænd satte sin Søstersøn paa Danmarks Trone; alle maatte føle Virkningerne af »Havesyge, Ondskab, Lovens Fordrivelse«, og mange maatte faa en Følelse af, at Ulykken laa i, at »Danmark, før kronet med Hæder og Glans — nu var splittet af Tvedragt — — en Dreng paa Tronen — Grænsen rykket fra Ejder til Sli, derfra til Aaen, der skærer Jylland.« Og da Niels Ebbesøns Daad havde givet Udgangspunkt for Genrejsning, kom i hans Vise Fædrelandsfølelsen til Orde, stilfærdigt og inderligt som i ingen anden af vore Folkeviser. Det er baade Mænd »af Vaaben« og Bønder og Købstadmænd, der slaa sig sammen

med Niels Ebbesøn i Kamp mod Tyskerne. Og under denne Kamp gror Samfølelsen og binder alle i Fædrelandet saa meget sammen, at det af Valdemar Atterdag gensamlede Rige udholder Ulykkerne i hans sidste Aar, og at ingen Del af det senere har kunnet løsrives før efter meget langvarig ydre Vold. Den danske Ridderstands Forhold til Valdemar Atterdag var vel kun lidet venligt, saa det under ham især blev fremmede som Henning Podbusk, hvis Ord og Sværd blev anførende, men Danskheden hos Standens store Masse, de gamle Vederlagsmænds Ætlinge, gør sig nu saa stærkt gældende, at den ikke alene modstaar Paavirkningen af det fremmede, men optager det i sig, saa de indkomne Udlændinge snart blive danske, og det bliver i den følgende Tid hjemlige Slægter, som Rosenkrantzernes, der gaa i Spidsen. — Vederlaget stod omkring Kongen, ved Siden af Bondestanden; omdannet til Ridderstand stiller det sig imod Kongen og fjerner sig fra det øvrige Folk; under Riddervæsenets Sammenstyrtning knytter det sig atter til Folket, men nu over det og ved Siden af Kongen — som Fædrelandets ledende Stand i Krig og Fred, en Adelsstand

Tillæg.

Med Hensyn til benyttede Kildeskrifter og nyere Fremstillinger henvises til Indbydelsesskrift 1897 S. 50. Desuden har jeg særligt benyttet til nærværende

Afsnit 4: Grundtyg Middelalderens Hist. Kr. Erstev Middelalderens Hist. Jalliffier et Vast Hist. de l'Europe de 395 à 1270. Lacroix Vie mil. et rel. au moyen âge. Helveg Den dsk. Kirkes Hist. t. Ref. A. D. Jørgensen Den nord. Kirkes Grundlæggelse; Bidrag t. Nordens Hist. i Middelalderen. Riant Expéd. et pèl. des Scand. en terre sainte (cit. i Oversæt. Kbh. 1868). Vedel Simonsen Nord. Valfarter og Korstog; Kæmpevisernes Skildr. af Mdald.s Riddervæsen (Nord Tdskr. III) Schultz Das höfische Leben zur Zeit der Minnesinger Demay Le costume au moyen âge d'après les sceaux. Henry Petersen Danske adelige Sigiller. Blom Om Kongespejlets Affattelsestid (Aarb. f. n. Oldk. og Hist. 1867). Mollerup Billedlige Fremstillinger af Slaget ved Bornhøved (smst. 1888). — Om den danske Økse se Riant 72, Schultz II 74 (med Afbildning efter et gammelt tysk Hdskr.), jfr. Joh. Steenstrup Indledning i Normantertiden 360. Om Prins Svend: Brudstykker af Albert Aqvensis og Vilhelm Tyrius i Script. rerum Dan. III), jfr. A. D. Jørg. nord. K. 804 f. og Sybel Gesch. d. ersten Kreuzz. 2. Aufl. 337. Aarbørgernes Nævnelser af det første Korstog: S. r. D. III 48, II 606, I 202, 239. Om Karl Danske: Wegener i Indbydelsesskr. fra Sorø 1839. Om det dansk-norske Korstog: Hist. de protectione Danorum (S. r. D. V), jfr. Kaalund i Aarb. f. n. O. 1896 (om flere samtidige af Navnene Aage og Agge Stigsøn se Saxo I 936 Nota 4). De om det dansk-frisiske Korstog af den anonyme Forfatter til „Itinerarium Ricardi“ (ed. Stubbs 63, 74) givne Meddelelser bekræftes af andre samtidige Forfattere (De tundeformede Mers ses paa Segl fra Dover og flere engelske Byer fra 13. Hndr Lacroix 88 f., Schultz II 330 f. Demay 255 f.) Om Johannes Sunesøn: Sorø Klosters Gavebog og Fortegn. over soranske Mindesm S. r. D. IV 478, 547, 570. Om Peder Jakobsøn: Sorø- og Esromaarb. S. r. D. V 457 l. 244, jfr. Kornerup i Aarb. f. n. O. 78. Om Peder Strange-søn: I 244, og om hans og Frænders Strid med Sorø Kloster: Gave-

bogen IV 473, 481, 517f. At Ridderværdigheden først blev indført her efter Valdemarernes Tid, er, saa vidt jeg ved, først fremhævet af Kinch (Aarb. f. n. O. 1875 S. 314 f) og senere af Joh. Steenstrup i „Granskning over nogle Personer i Ingemanns Valdemar Sejr“ (Hist. Tidskr. 6 R. I) og i en Bemærkning i Tidskr. f. Retsvid. IV 119 mod en Ytring af L. Holberg i modsat Retning (Rigslovg. 269). Kinch omtaler anf. Sted Ridderslag 1287, men ikke 1273. Turnering i Danmark omtales allerede fra 1263, i en tysk Kilde, men i saa almindelige Udtryk, at der maaske ikke kan lægges Vægt derpaa (Suhm Hist. af Danm. X 472). Om Festen i Rostok se Suhm XI 662 f. Med Hensyn til de forskellige modstridende Meninger om Folkeviserne, navnlig vedrørende deres Alder, henvises til Sv. Grundtvigs og A. Orlriks Indledninger i Udgaven, Rosenberg Nordboernes Aandsliv II, A. D. Jørg. Afh. i Bdg. til Nordens Hist. i Mdald. og N. St., Joh. Steenstrup Vore Folkeviser, Chr. Bruuns og Kr. Erslevs Afh. r om Berengaria (Aarb. f. n. Oldk. 1893), Schück Sv. Literaturhist. I, J. Paludan Danmarks Lit. i Middelald., Kr. Erslev om Niels Ebbeson (Hist. Tidsk. 6 R. VI) Ridder Stig er maaske den Stig Hvide, der faldt 1151 i Slaget ved Viborg og omtales som rig og Grundlægger af Essenbæk Kloster, og denne kan atter være den samme som Stig Hvideleder fra Skaane, der var gift med Valdemar den Stores Søster — og muligvis er det den samme som den Ridder Stig Hvide, om hvem Runevisen handler (D. g. F. 76); denne sidste Vise synes dog efter Tone og Kostume at maatte være meget yngre end hin, og den hele Sammenstilling er særdeles usikker og af Grundtvig kun fremsat med stort Forbehold (jf H. Orlk Knud Lavard 37 f.). Viserne om Kong Didrik og hans Kreds kunne efter Kostumet næppe antages at være yngre end 13. Hndr. Riddernes Udrustning og Klædedragt oplyses godt ved Stykker paa Nationalmuseet, navnlig rytterformede Lavatorier fra den ældre Middelalder (t Eks. det hos Worsaae Nordiske Oldsager afbildede, Fig. 406, der ogsaa er udbredt i Afstøbninger), Ringbrynjer, Skjolde, Sporer, Sværd, Spyd, Økser fra samme Tid, og fra den senere Middelalder: Plade- og Ringbrynjer (een særdeles pragtfuld med Guldindlægning), forskelligt formede Skjolde, en Kedelhat, en Hestehjælm, Sporer, en pragtfuld metalbeslaet Sadel fra Island, Sværd (eet med sølv- og guldbelagt Fæste), Dolke (een med Sølvskede), Spyd o. s. v.; den almindelige Pragtlyst: det guldindvirkede Bælte med sølvforyldte Beslag, forgyldte Smaating (t Eks. Saks) fra Søborg

og Gurre o. s. v. Fremdeles ved Segl, t. Eks. det slesvigske St. Knuds Gildes, Valdemar Sejrs, Erik Præstehaders, Hertug Erik Magnussons, en unævnts fra 1225 (Bache Nordens Hist. II 268. Aarb. f. n. O. 82 S. 55, 85 S. 22. Montelius Sveriges Hist. I Fig 495. H. Petersen Sigiller Fig 6) Fremdeles ved Kalkmalerier, t. Eks. fra Kirkerne i Fjenneslev og Slaglille fra 12. Hndr., Kregome og Aal fra c. 1200, Torup fra c. 1230, Valdemar Atterdag i Næstved Kirke fra Dron. Margretes Tid (Magnus-Petersen Kalkmalerier i danske Kirker Tavle VI, VII, VIII, IX, XII, XVII). Om Gravstene over Pilegrime se Løstler Gravmonumenter i Sorø Kirke, T. IV og Gravstene fra den ældre Middelalder T. XVIII. Ørselhjem som Navn paa Jerusalem er maaske en usikker Form; jeg kender det kun fra Oluf Strangesons Vise i en tvivlsom Forbindelse (Ridderviser I 59). Vaabenmærker ogsaa for Kvinder se t. Eks. Henry Petersen Sigiller Fig. 14, 34, 90, 272, 897 (Henning Podbusks Enkes: en Kvinde bærende hans Vaaben), 905, 906 (to Søstre førende Faderens, ikke Ægtefællens Vaaben), og i det hele om Vaabner: Kornerups og Henry Petersens Afh.r om Skjoldefrisen i Sorø Kirke (Aarb. f. n. O. 77, 83).

Afsnit 5. Da den mere indgaaende Fremstilling af Vederlagets Overgang til Adelsstand forudsatte, at de tidligere Afsnit I—III vare nærværende, er den her udeladt.

Rettelser.

- Side 12, L. 27 vist læs: muligvis.
 — 16, — 5 vist nok — vistnok.
 — 26, — 15 tilføjes: Fru Ingeborg, Esbern Snares Datter, og flere af Slægten gav dog samtidigt Sorø Kloster store Gaver.
 — 29, — 6 Asser Hvide læs Asser Hvid.
-

Sorana.

IV.

Ved B. Hoff.

IV. Fra 1848.

Til Ministeriet for Kirke og Undervisnings-
væsen.

Jeg tillader mig underdanigst at henstille Føl-
gende til Ministeriets højere Bestemmelse.

For nogle Dage siden indfandt sig hos mig nogle
Afsendinge fra den til Dimission i Aar bestemte Af-
deling af Eleverne ved S. A. Skole og Opdragelses-
anstalt med den Bøn, at jeg til Ministeriet vilde ind-
give et Andragende om, at Ex. art. maatte blive af-
holdt saa tidligt som muligt, for at de som Frivillige
i Armeen kunde gjøre, hvad deres Kræfter formaaede
til Fædrelandets Forsvar. Paa dette mig aldeles uven-
tede Andragende svarede jeg, at jeg dertil Intet kunde
sige, førend jeg havde bestemte og utvetydige Vidnes-
byrd fra deres Forældre, at det var overensstemmende
med disses Ønsker, men at jeg i dette Tilfælde skulde
gjøre de fornødne Skridt. Da jeg nu fra 3 af For-
ældrene, nemlig . . . har modtaget saadanne Til-
kjendegivelser, tillader jeg mig at opfylde mit Løfte
til mine Disciple.

Det er mig naturligvis kjært at de unge Menne-
sker, som jeg opdrager og underviser, ogsaa besjæles
af den Aand, der i dette Øjeblik gaar igjennem hele

Danmarks Land, men et andet Spørgsmaal er det, om det overhovedet kan anses for nyttigt og ønskeligt allerede nu at træffe saadanne særegne Foranstaltninger og Forandringer i Sagernes regelmæssige Gang, dels om de ovennævnte Elever selv med ualmindelig Anstrængelse ville være istand til at blive færdige førend den Tid, til hvilken de efter Skolens Plan var bestemte til at dimitteres. Det første Spørgsmaal kan jeg fra mit Standpunkt ikke bestemt besvare men maa overlade til Ministeriets højere Indsigt. Paa det sidste maa jeg svare, at de omtalte Disciple ikke høre til de flinkeste eller bedst begavede, og at Skolen altsaa ikke kan paatage sig noget Ansvar for en saadan anticiperet Dimission, men at det i saa Tilfælde maatte overlades til dem selv at forsøge, om de ved en ganske særdeles Kraftanstrængelse kunde udrette noget Betydeligt i kort Tid.

Det Spørgsmaal, om hvis Afgjørelse jeg altsaa und. henvender mig til Ministeriet, er, om det skal betydes de unge Mennesker, at det ikke anses for nødvendigt eller ønskeligt at gjøre nogen Forandring i den regelmæssige Gang i Undervisningen, eller om jeg maa bemyndiges til at afholde en tidligere Afgangsexamen med de ovennævnte Disciple, for hvis Modenhed Skolen, som ovenfor er vist, rigtignok ikke kan indestaa.

Den 10. April 1848.

Underdanigst
E. Bojesen.

[Eksamen afholdtes til vanlig Tid midt i Sommeren. Af Dimittenderne blev Harald Schau Officer og deltog i Slagene ved Frederits og Isted men døde af Tyfus i Vinteren, da Hæren stod ved Danevirke].

Til Ministeriet.

Eleverne i Skolens øverste Klasse have i Dag i alle Elevers Navn spurgt mig, om jeg mente, at man kunde frembringe den Bøn for Ministeriet, at den Sum, som er bestemt til Festligheder og Fornøjelser for Eleverne, maatte stilles til Brug for Krigsministeriet. Da hverken jeg eller nogen af de andre Lærere med noget Ord har givet den mindste Foranledning hertil eller engang tænkt derpaa, har jeg troet at burde opfylde Elevernes Ønske, som jeg her ved tillader mig at fremføre og anbefale. Den paa denne Konto opførte Sum er 800 Rdl. Med de 300 deraf ville de nødvendigeste Udgifter kunne bestrides, og 500 Rdl. ville saaledes kunne være at disponere over, saafremt Ministeriet maatte indvillige deri.

Den 1. Maj 1848.

Underdanigst

E. Bojesen.

Til Krigsministeriet.

Hr. Krigsminister.

Da Eleverne i S. A. Sk. og Opdr. have ønsket, at den Sum, der i Akademiets Budget er bestemt til deres Fornøjelser og Festligheder, iaar maatte stilles til Brug for Krigsministeriet, og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen i Skr. af 12. d. M. har ind-

rømmet en saadan Anvendelse af denne Sum, tillader jeg mig herved at oversende Dem 500 Rdl. i nævnte Øjemed.

Den 16. Maj 1848.

Underdanigst

E. Bojesen.

Til Ministeriet.

Jeg tillader mig herved at underrette Ministeriet om, at jeg under D. D. har tilstillet Krigsministeriet det Beløb, hvortil jeg ved Skr. af 12. Maj var bleven bemyndiget.

Med Hensyn til Ministeriets Ytring, at intet Tilskud til denne Conto i Aarets Løb vil kunne ventes, skal jeg blot tillade mig at bemærke, at jeg ikke blot ikke venter noget Tilskud, men at jeg endogsaa som Elevernes Opdrager paa det Bestemteste maatte frabede mig det, hvis et saadant tilbødes. Det er klart, at den ovennævnte Sum som Bidrag til Krigen er højst ubetydelig; derimod er det af Eleverne i Opdragelsesanstalten udtalte Ønske ikke uden moralsk Betydning, men denne vilde naturligvis aldeles bortfalde, dersom der var mindste Tanke om Erstatning, eller dersom de ikke i hele Aarets Løb virkelig kom til at føle, at de havde givet Afkald paa nogen Glæde og Nydelse. At jeg derfor i min Skrivelse af 1. d. M. ikke selv udtalte, at der ikke ventedes noget Tilskud, var kun, fordi det forekom mig aldeles at følge af sig selv.

Den 16. Maj 1848.

Underdanigst

E. Bojesen.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt

for

Skoleaaret 1897—98

af

B. Hoff.

1875

1876

1877

Lærerne. Fag- og Timefordeling.

Overlærer C. E. Kiellerup, R. af Dbg., udnævntes ved sin Afgang fra Skolen til Professor.

Den 25. Oktober døde Overlærer J. E. Wørm er efter et kort Sygeleje. Han kom her til Skolen i Foraaret 1869 som Vikar for H. G. Møller under dennes Sygdom. Efter Sommerferien samme Aar blev han Adjunkt istedenfor V. Heise, som da fik Præstekald. Hans Undervisning samlede sig efterhaanden om Latin. Fra 1871 til sin Død var han tillige Skoleinspektør.

Adjunkt Zoffmann antoges den 30. Oktober af Ministeriet til Skoleinspektør.

Adjunkt F. J. R. Thaarup udnævntes til Overlærer den 4. November fra 1. November at regne.

Cand. mag. A. R. Glahn konstitueredes den 26. November til Adjunkt. Han tiltraadte efter Juleferien og overtog afd. Overlærer Wørmers Undervisning. I Vakancen var Latin blevet læst i V af Adj. Wiese, i III af Adj. Hansen, i II af Rektor Hoff, Dansk i I af Overlærer Michelsen.

Fagene have været saaledes fordelte :		
Rektor Hoff: Dansk og Oldnordisk i VI; Græsk i Vs; Oldtidskundskab i Vm	11	Timer.
Overlærer Ibsen: Naturlære i VIs, Vs, IVm, 4R, III m og 3R; Fransk i 2R og 1R	20	—
Overlærer Rosing: Græsk i VIs og IVs; Historie i VI, V, 4R og III	22	—
Overlærer Michelsen: Latin i I; Fransk i VI, V, IV, III, 3R og II; Reli- gion i III	24	—
Overlærer Thaarup: Matematik i Vm, III og 3R	22	—
Adjunkt Lauritzen: Matematik i IV, II og 2R	24	—
Adjunkt Zoffmann: Geografi i IV, 4R, III og II; Naturhistorie; Skriv- ning i 1R	27	—
Adjunkt Boesen: Dansk i V, 4R, III og 2R; Oldnordisk i V; Historie i IV, 3R, II og 1R; Geografi i I; to Timer med ikke syngende	26	—
Adjunkt Petersen: Dansk i 3R; Reli- gion i 3R, II, 2R, I og 1R; Hi- storie i 2R og I; Geografi i 3R, 2R og 1R; Skrivning i 2R	25	—
Adjunkt Matthiessen: Fransk og Mate- matik i 4R; Naturlære i Vm	14	—
Adjunkt Hansen: Græsk i IIIs; Old-		

tidskundskab i IVm; Engelsk; een Time med ikke syngende	24	Timer.
Adjunkt Gad: Dansk i II; Tysk i VI, IV, 4R, III, 3R, II, 2R og I	19	—
Adjunkt Wiese: Latin i VIs og IV; Tysk i 1R	24	—
kst. Lærer Nissen: Dansk i IV og 1R; Fransk i I; Oldtidskundskab i IIIm; Matematik i I og 1R; een Time med ikke syngende	21	—
kst. Lærer Glahn: Dansk i I; Latin i Vs, III og II	24	—
Gymnastiklærer Christensen med Gymnastikassistent Frederiksen: Gymnastik, Svømning, Dans og Skyd- ning	21	—
Musiklærer Jæhnigen: Sang og Musik	17	—
Tegnelærer v. Schmidt-Phiseldeck: Tegning	10	—
Sognepræst, lic. Krarup: Religion i VI og V	2	—
Sognepræst Skovgaard: Religion i IV og 4R	2	—
Kordegns Hansen: Skrivning i II og I I VI Kl. have to, i V ingen valgt Tysk.	3	—

De Disciple i Realklassen, som ikke have læst Fransk, ere blevne sysselsatte paa forskellig Maade i Klassen.

IV Kl. har været delt i IVs og IVm i Latin og Matematik.

I Sang have Disciplene været delte i fire Hold: VI, V, IV og 4R; III og 3R; II og 2R; I og 1R. Hvert Hold har haft een Time, og alle Hold een Fællestime. Ikke syngende sysselsættes i Reglen paa anden Maade i særlige Timer.

I Gymnastik har der været fem Hold: VI og V; IV og 4 R; III og 3 R; II og 2 R; I og 1 R. Hvert Hold har haft fire Ugetimer. Disciple i V—3R, som ikke deltagte i Fællessang, have i denne Time haft Gymnastik.

	VI			V			IV			4R.	III			3R.	II	2R	I	1R	S u m.	Fb.
	S	F	M	S	F	M	S	F	M		S	F	M							
Dansk	2			2			2			4	2		4	2	3	3	3	27	5	
Oldnordisk	2			2														4		
Tysk	(2)						2			2	2		2	2	3	2	3	20	3	
Fransk	4			4			2			3	2		2	3	3	3	3	29	4	
Engelsk	2			2						3			4		3		3	17		
Latin	7			7				7					7			6		48		
Græsk	6			6				5			5							22		
Oldtidskundskab						1			1			1						3		
Religion	1				1			1		1	1		1	2	2	2	2	14	2	
Historie	3				3			2		3	2		3	2	2	2	2	24	2	
Geografi								2		2	2		2	2	2	2	2	16	2	
Naturhistorie						1		2		2	2		2	2	2	2	2	17	2	
Naturlære	3			3		5		2		2	2		2					19		
Matematik m. m.						9		5	2	6	5	2	6	6	6	5	6	63	4	
Tegning										2			2	1	2	1	2	10		
Skrivning										2			2	1	2	2	2	7	4	
Sang	2			2			2		2	2	2		2	2	2	2	2	5	2	
Gymnastik	4			4			4		4	4	4		4	4	4	4	4	21	4	
	16	20		16	20	16	5	31	5	36	5	31	5	36	36	36	36	368	34	

Afgangsprøver i 1897.

Karakterer ved Afgangsprøven.

Spr.-hist.	Dansk Stil. I.	Dansk Stil. II.	Oldnordisk og Dansk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin, skriftlig.	Latin, læst.	Latin, curs.	Græsk.	Naturfære.	Points.	Hoved- karakter.
K. P. V. J. Nielsen	mg	mg	mg +	mg .:	mg +	mg +	σ +	mg .:	mg	mg +	mg .:	96	F. K.
C. H. Permin . .	mg +	mg	mg +	mg +	mg .:	mg +	σ +	mg	mg	mg .:	mg +	97	F. K.
C. Andersen . . .	σ	mg .:	mg .:	mg .:	mg .:	mg	mg .:	mg	mg +	mg .:	ug .:	92	F. K.
H. G. Jensen . .	mg	mg .:	mg .:	σ +	mg .:	tg +	tg +	mg .:	mg .:	σ +	σ	73	A. K.
A. N. Deichmann	mg .:	mg .:	σ +	σ +	mg .:	ug .:	σ	σ +	σ +	mg .:	mg +	88	F. K.
C. U. D. v. Eggers	σ	σ	mg .:	σ +	σ	σ +	tg	σ	mg	mg	mg	78	A. K.
J. Bronée	σ	σ	σ	σ	σ +	σ +	σ .:	σ	σ +	σ +	mg .:	74	A. K.
B. T. Ussing . .	g +	mg +	mg .:	σ +	σ +	σ	σ	mg	mg .:	mg .:	tg	77	A. K.

Karakterer ved Afgangsprøven:

Mat. nat.	Dansk Stil. I.	Dansk Stil. II.	Oldnordisk og Dansk.	Fransk.	Engelsk. *Tysk.	Historie.	Aritmetik, skriftlig.	Aritmetik, mundtlig.	Geometri, skriftlig.	Geometri, mundtlig.	Mekan. Fysik.	Kemisk Fysik.	Points.	Hoved- karakter.
S. J. H. Engel	g+	mg÷	g+	tg÷	mg	mg	g+	g÷	mg÷	g+	mg÷	ug÷	71	A. K.
J. Poulsen. . .	g+	mg÷	mg	g	mg÷	mg÷	g+	mg÷	mg÷	ug÷	mg	mg÷	87	F. K.
S. A. Sørensen	mg÷	mg÷	mg÷	g+	*mg÷	mg	mg	mg	mg÷	mg+	g+	g+	91	F. K.

I Censuren for begge Retninger samt for alm. Forberedelseksamen og IV Kl. Aarsprøve deltog: Professorerne Paludan og Vilh. Thomsen, Adjunkterne Bjerre, Boetius og A. Møller, Kandidaterne Faber, Lund og Mortensen, Dr. ph. Juel og Prof. Ellinger.

Karakterer ved Forberedelseksamen:

	Dansk, skriftlig.	Dansk, mundtlig.	Engelsk.	Tysk.	Fransk.	Historie.	Geografi.	Regning.	Arit- metik.	Geometri.	Natur- historie.	Naturalære.	Orden.	Points.
V. Bojesen. . .	sg +	mg	mg +	mg	mg .:	sg sg	mg .:	sg +	mdl +	sg .:	ug .:	sg .:	mg	88
K. Faber . . .	sg +	mg +	mg .:	mg	mg	sg +	mg .:	sg	sg +	mg .:	mg	sg	mg +	101
O. G. R. Licht	sg +	mg	mg	mg	mg .:	mg .:	tg .:	sg .:	sg .:	sg .:	mg .:	mg .:	mg .:	87 ¹ / ₂
W. Lindhardt	mg .:	mg	sg	mg .:	sg +	sg +	mg .:	sg +	tg +	mg .:	sg +	mg .:	mg	94

Fjerde Klassen Eksamen med Værdt som Forberedelseeksamen bestod:

	Dansk.	Fransk.	Tysk.	Latin.	Græsk.	Historie.	Geografi.	Naturhist.	Aritmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points.
A. J. W. Andersen .	mg ÷	mg ÷	mg	mg ÷	ug ÷	mg ÷	mg +	mg ÷	ug ÷	ug ÷	—	75 ¹ / ₃
J. P. Bech	g +	mg	mg	g	—	ug	ug	ug ÷	ug	mg ÷	mg +	75
C. H. J. Bistrup . .	mg	mg ÷	mg	g	—	mg	ug ÷	mg ÷	mg	mg ÷	mg ÷	71
H. V. Federspiel . .	mg ÷	g	mg +	g	mg ÷	g +	mg +	mg	mg ÷	g	—	66 ¹ / ₃
M. Hammerich . . .	g +	mg +	mg	g ÷	mg	mg ÷	mg ÷	mg	tg ÷	g ÷	—	56
F. C. C. Harboe . .	mg ÷	g ÷	mg	tg	—	ug ÷	mg ÷	ug ÷	mg +	ug ÷	mg ÷	62
P. F. Horstmann . .	mg	mg +	mg +	ug ÷	ug	mg +	ug	ug ÷	mg ÷	mg ÷	—	80 ² / ₃
L. A. F. A. Jensen	g	mg	mg	g	g	g	mg +	g +	ug ÷	g ÷	—	63 ¹ / ₃
S. H. M. C. Møller ¹ .	g +	mg ÷	g +	g +	—	g +	mg	tg +	mg	tg +	g	58 ¹ / ₃
J. E. D. Petersen . .	g	mg	mg ÷	g	mg	mg	mg ÷	mg ÷	mg ÷	g	—	66 ¹ / ₃
C. A. R. Petersen . .	g +	g ÷	g +	tg ÷	—	mg +	ug ÷	ug	mg	mg +	mg	56
P. Simonsen	mg ÷	ug	ug	mg +	—	ug ÷	ug ÷	mg	ug	ug	mg	82 ¹ / ₃
K. K. V. Steincke . .	mg ÷	mg	mg +	g +	mg +	mg	mg	g +	mg	mg ÷	—	72 ¹ / ₃
C. J. Søe	mg	mg ÷	mg ÷	g ÷	—	mg +	mg	tg	mg +	ug	g	62 ² / ₃
O. Thayssen	mg ÷	mg	ug ÷	mg ÷	mg	mg	ug	ug	g +	tg ÷	—	67 ² / ₃
A. Winding	mg ÷	g	g ÷	tg +	g +	mg	mg ÷	mg	g +	g ÷	—	57

Disciplene.

Ved Udgivelsen af forrige Indbydelsesskrift var Disciplenes Antal 162. Der dimitteredes 11 af VI, 4 af 4R og 1 (C. J. Søe) af IV. Inden det ny Skoleaars Begyndelse udmeldtes 10 (H. C. Jensen af V, H. O. Buemann, J. M. T. Møller, K. V. Tornø og P. O. J. Malling af IV, S. R. T. Münster, H. Lambert og C. R. Jensen af III, G. H. G. Lund af II, H. O. Haldkjær af 1R). Den 19. Avgust optoges 44, og Skoleaaret begyndte saaledes med 180 Disciple. I Aarets Løb udmeldtes i September 2 (H. C. og C. V. Nielsen af 1R), i Februar 1 (A. Winding af V), i Marts 6 (J. P. M. Lomholt af VI midlertidigt paa Grund af Sygdom H. V. Federspiel af V, O. J. S. Ulrich af 4R, A. V. M. P. Reumert af 3R, L. E. Madsen af 2R og A. Lindegaard af 1R), i April 2 (G. D. Sørensen af III og N. H. R. Kildeberg af 2R). Een Elev døde. Den 2. Juni forulykkede en vakker Discipel blandt de skolesøgende (J. Kr. Jacobsen af I Kl., Søn af afd. Sognepræst J. til Bjergby) i Søen. Een Discipel optoges i Aarets Løb. Deres Antal er saaledes nu 168, hvortil kommer 22 i Forberedelsesklassen. De ordnes i følgende Fortegnelse efter Gennemsnitsnummeret af otte Sammentællinger, VI dog efter Udfaldet af Halvaarsprøven. Disciple af mat.-nat. Retning betegnes med en Stjerne.

VI Klasse.

1. Hans Peter Michelsen, ^{29/11} 80. (Overlærer M.)
2. Valdemar Vigfus Poulsen, ^{20/12} 79. (Afd. Distriktslæge i Taastrup P.)

3. Karl Louis Henrik Jespersen, $15/4$ 80. (Musiklærer J. i Kbhv.)
4. Axel Valdemar Hess Nielsen, $31/12$ 79. (Afd. Sagfører i Helsingør.)
5. Axel Jürgensen West, $28/4$ 80. (Overlærer W. i Storehedinge.)
6. Hakon Jørgensen, $17/12$ 79. (Afd. Sognepræst i Marvede J.)
7. Herman Frederik Fraenkel, $12/12$ 80. (Læge F. i Slagelse.)
8. Jens Christian Jensen, $18/12$ 77. (Gaardejer J. i Fodby.)
9. Hardenak Otto Conrad Laub Kiørboe, $23/1$ 80. (Sognepræst K. i Refsnæs.)
10. Kaj Bergsøe, $10/11$ 80. (Afd. Sognepræst i Munkebjergby B.)
11. Mogens Lerche, $15/11$ 78. (Sognepræst L. i Høve).
- (12.) Niels Kristian Troensegaard, $25/12$ 78. (Skibsreder T. i Hornbæk.) Syg ved Halvaarsprøven. Nr. 1 og 8 ere skolesøgende Disciple.

V Klasse.

1. Peter Frederik Horstmann, $14/2$ 81. (Lærer H. i Drøsselbjerg.)
2. Michael Brandt, $23/6$ 80. (Lærer B. i Sigersted.)
- *3. Aage Gunnar Lauritzen, $3/1$ 80. (Afd. Grosserer i Kbhv. L.)
4. Axel Johan Jakobsen Skytte, $17/7$ 79. (Gaardejer S. i Lindet paa Laaland.)

3 Realklasse.

1. Ole Eduard August Marius Olesen, $^{15}/_2$ 83.
(Bestyrer O. paa Valsøllillegaard.)
2. Marius Langkjær, $^{19}/_1$ 84. (Murmester L.)
3. Christian Georg Brunnemann, $^{16}/_4$ 81. (Sognepræst B. i Strøby.)
4. Niels Stenild Ahnfeldt Clausen, $^{13}/_{10}$ 83. (Afd. Præst i Store Brøndum C.)
5. Viggo Poulsen, $^{13}/_1$ 81. (Distriktslæge P. i Terndrup.)
6. Christian Frederik Gustav Hansen, $^{13}/_7$ 81.
(Konsulent H. paa Snertingegaard.)
7. Hans Otto Vilhelm Halling, $^{14}/_{19}$ 82. (Partikulier H. i Lyngø.)
8. Frederik Vilhelm Hvalsøe, $^{23}/_6$ 83. (Afd. Læderhandler i Holbæk H.)
9. Holger Aagaard, $^{20}/_2$ 84. (Forpagter A. paa Horstedgaard ved Vejle.)
10. Axel Poulsen, $^7/_{10}$ 82. (Broder til Nr. 5).
11. Harald August Nygaard, $^{29}/_1$ 81. (Etatsraad N. til Sæbygaard.)
12. Oscar Emil Benthien, $^{24}/_9$ 82. (Afd. Grosserer i Kbhv. B.)
13. Carl Johan Ove Mønster Aagaard, $^{11}/_9$ 82.
(Sognepræst A. i Ejlby paa Fyen.)
14. Frederik Carl Bendixsen, $^9/_6$ 82. (Tobaksfabrikant B. i Thisted.)
15. Rud Henri Emil Lange, $^{28}/_2$ 84. (Afd. Grosserer i Frederikssund L.)

16. Ernst Harry Petersen, $^{14}/_{10}$ 82. (Afd. Grosserer i Kbhv. P.)
 17. Frederik Christian Schæffer, $^{24}/_3$ 82. (Forpagter S. paa Palsgaard.)
 18. Joachim Gottlob Qvistgaard, $^{2}/_7$ 82. (Jægermester Q. til Holbækgaard ved Ørsted.)
- Nr. 2, 6, 7, 9, 12, 14 og 16 ere skolesøgende

Disciple.

II Klasse.

1. Johannes Emil Sørensen, $^{14}/_1$ 83. (Mejeriforpagter S. paa Mineslyst ved Rude.)
2. Knud Karl Vibe Estrup, $^{28}/_7$ 84. (Postmester E. i Fuglebjerg.)
3. Svend Aage Fischer, $^{28}/_7$ 84. (Bankdirektør F. i Slagelse.)
4. Frederik Karl Kristian v. Haven, $^{14}/_5$ 83. (Distriktslæge v. H. i Æbeltoft.)
5. Hans Henrik Emil Holm, $^{25}/_7$ 84. (Forpagter H. paa Lerchenfelt.)
6. Vilhelm Stefan Barchalia, $^{19}/_{11}$ 84. (Distriktslæge B. i Skælskør.)
7. Hans Henrik Marcellius Bruun, $^{12}/_5$ 84 (Landinspektør B. i Terndrup.)
8. Niels Christian Larsen Møller, $^{25}/_9$ 84. (Proprietær M. paa Liselund ved Slagelse.)
9. Carl Einar Rasmussen, $^{11}/_3$ 84. (Broder til Nr. 9 i IV.)
10. Paul Gjellerup, $^{14}/_5$ 83. (Akademilæge G.)
11. Erik Bay, $^9/_2$ 84. (Fhv. Proprietær B. i Roskilde.)

12. Hans Peter Plesner Frandsen, $\frac{9}{9}$ 84. (Justitsraad, Godsforvalter F. i Skibby).
 13. Theodor Lundh Jensen, $\frac{3}{7}$ 84. (Redaktør J. i Korsør.)
 14. Christian Theodor Funch Rasmussen, $\frac{24}{1}$ 83. (Broder til Nr. 21 i IV.)
 15. Jørgen Peter Holst, $\frac{30}{7}$ 82. (Amtsforvalter H. i Assens.)
 16. Herman Andreas Møllerup, $\frac{14}{2}$ 83. (Læge M.)
 17. Henrik Serup Varming, $\frac{2}{9}$ 84. (Seminarielæge V. i Jælling.)
 18. Hans Peter Mathiesen, $\frac{1}{7}$ 84. (Flv. Sognepræst i Haraldsted M.)
 19. Peter Nikolaj Damm, $\frac{22}{7}$ 83. (Afdøde Gaardejer paa Selsinggaard paa Samsø D.)
 20. Vilhelm Christian Sorgenfrey Hansen, $\frac{19}{10}$ 84. (Urmager H. i Slagelse.)
 21. Sofus Lakier, $\frac{29}{3}$ 84. (Afd. Sognepræst i Alsted L.)
 22. Jens Peter Nielsen, $\frac{17}{12}$ 81. (Gaardejer N. til Bransagergaard.)
 23. Povl Sigurd Nygaard, $\frac{23}{5}$ 83. (Broder til Nr. 11 i 3R.)
 24. Holger Bülow, $\frac{27}{4}$ 84. (Sognepræst B. i Tersløse.)
 25. Andreas Theodor Jordy, $\frac{5}{9}$ 84. (Forpagtør J. paa Mørup.)
- Nr. 10, 12, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24 og 25
ere skolesøgende Disciple.

2. Realklasse.

1. Hans Christian Langkjær, $16/12$ 84. (Broder til Nr. 2 i 3R.)
2. Finn Onni Metsikkø Lund, $6/8$ 84. (Agronom L. ved St. Paolo i Brasilien.)
3. Axel Valdemar Eiler Hansen, $20/1$ 83. (Broder til Nr. 6 i 3R.)
4. Christian Carl Sørensen, $18/11$ 81. (Gaardejer S. i Nordrup ved Ringsted.)
5. Thøger Fritz Aude Binneballe, $29/1$ 83. (Partikulier B.)
6. Christian Alfred Emil Petersen Bennick, $22/7$ 83. (Afd. Lærer B.)
7. Svend Gunnarsen Fiedler, $23/9$ 84. (Broder til Nr. 15 i IV.)
8. Hugo Andersen, $26/10$ 82. (Inspektør i Nordgrønland A.)
9. Rogert Witt Møller, $15/6$ 83. (Arkitekt M. i Kbhv.)
10. Einar Jensen, $28/1$ 82. (Hotelejer J.)
11. Christian Sophus Lindhard, $1/6$ 83. (Drejermester L. i Kbhv.)
12. Ove Christian Bergmann, $15/11$ 84. (Manufakturhandler B. i Kbhv.)
13. Hannibal Julius Petersen, $11/2$ 84. (Godsejer P. til Ødemark.)
14. Svend Landsperg, $24/9$ 83. (Økonom I.)
15. Kaj Rojahn Lützen, $15/4$ 83. (Godsforvalter L. paa Holsteinborg.)

Nr. 3, 7, 8, 9 og 12 ere Elever.

I Klasse.

1. Einar David Cohn, $^{25}/_7$ 85. (Buntmager C. i Nakskov.)
2. Herluf Meilsøe Rahbek, $^{19}/_{10}$ 85. (Broder til Nr. 7 i III.)
3. Axel Thayssen, $^{22}/_2$ 85. (Broder til Nr. 8 i V.)
4. Johan Valdemar Petersen, $^6/_5$ 85. (Afd. Grosserer i Kbhv. P.)
5. Johan Jørgen Stiller Hansen Skovgaard, $^{13}/_3$ 86. (Broder til Nr. 6 i III.)
6. Knud Vognsen Jensen, $^{19}/_{12}$ 84. (Broder til Nr. 9 i III.)
7. Niels Erik Nørlund, $^{26}/_{10}$ 85. (Apoteker N. i Slagelse.)
8. Carl Johan Lund, $^{25}/_3$ 86. (Stiftskantor L. paa Vallø.)
9. Kay Hasselbalch, $^9/_9$ 84. (Postekspedient H. i Kbhv.)
10. Einar Faber Aarsleff, $^{20}/_7$ 85. (Apoteker A. i Præstø.)
11. Aage Andersen, $^{18}/_7$ 85. (Købmand A.)
12. Søren Peter Ejler Bonnichsen, $^{15}/_5$ 86. (Afd. Købmand i Kbhv. B.)
13. Emanuel Rudolph Funch Rasmussen, $^3/_8$ 84. (Broder til Nr. 21 i IV og 14 i II.)
14. Laurids Kaj Alexander Zoffmann, $^{14}/_5$ 85. (Adjunkt Z.)
15. Niels Erik Juul, $^1/_5$ 85. (Apotekbestyrer J. i Vestervig.)

16. Helge Brynnil Kragh Heidemann, $18/5$ 85.
(Købmand H.)
Nr. 9 er Elev.

1. Realklasse.

1. Jørgen Absalon Jørgensen, $5/10$ 85. (Mejeriejer J. i Malmø.)
2. Aage Hellmers, $17/10$ 85. (Fhv. Forpagter H.)
3. Jens Albert Nicolai Brandt, $17/12$ 83. (Gaardejer B. paa Mariedal ved Assens.)
4. Peter Christoffer de Neergaard, $17/9$ 83. (Forpagter N. paa Petersminde.)
5. Niels Jørgen Gram, $7/10$ 85. (Gartner G. paa Koldemosegaard.)
6. Georg Trappaud Levinson, $15/3$ 86. (Cancelliraad, Kæmner L.)
7. Niels Bonnesen, $3/4$ 86. (Købmand B.)
8. Kay Rossing Bruun, $15/10$ 83. (Læge B. i Fuglebjerg.)
9. Julius Heinrich Hansen, $8/12$ 85. (Bager H.)
10. Kai Trolle Blumensaadt, $16/1$ 85. (Broder til Nr. 15 i III.)
11. Viggo Schæffer, $2/4$ 85. (Broder til Nr. 17 i 3R.)
12. Aage Christian Larsen, $27/10$ 84. (Møller L. i Kongskilde.)
13. Christoffer Conrad Fischer, $15/4$ 84. (Fhv. Skibskaptejn F. i Aabenraa.)
14. Otto Frederik Damsboe, $13/1$ 85. (Proprietær D. til Flenstofte ved Assens.)

15. Julius Marius Böttiger, $^{25}/_4$ 84. (Sognepræst B. i Vistoft.)
16. Holger Due, $^{17}/_2$ 84. (Bager D.)
17. Svend Aage Steen Grølsted, $^{22}/_5$ 85. (Købmand G.)
18. Torkild Peter Niels Enevoldsen Hansen, $^{12}/_9$ 84. (Landpost H.)
19. Torben Andreas Schubart Dahl, $^{21}/_{10}$ 84. (Afd. Løjtnant D.)
20. Edvard Ejner Bistrup, $^{16}/_4$ 84. (Broder til Nr. 14 i V.)
Nr. 1, 4 og 13 ere Elever.

Forberedelsesklassen.

1. Holger Schmedes, $^{16}/_{10}$ 86. (Broder til Nr. 13 i IV og Nr. 2 i III.)
2. Hans Christian Jensen, $^{25}/_2$ 84. (Fisker J. i Kællerød.)
3. Valdemar Christian Opffer, $^{22}/_7$ 84. (Redaktør O. i Køge.)
4. Ejnar Gjessing, $^{23}/_7$ 86. (Grosserer G. i Kbhv.)
5. Thyge Hvass, $^5/_7$ 85. (Jægermester H. til Randerup.)
6. Marius Michael Gram, $^2/_5$ 87. (Broder til Nr. 5 i IR.)
7. Andreas Villiam Christensen, $^{12}/_{10}$ 85. (Gartner C. i Tølløse.)
8. Frants Christoffer Bruun, $^{24}/_{12}$ 85. (Politiassistent B. i Vig ved Holbæk.)

9. Louis Stephan Lützen, $^{16}/_4$ 86. (Broder til Nr. 15 i 2R.)
10. Jørgen Rudolf Hanssen Stavnsbjærg, $^{29}/_6$ 87. (Gaardejer H. paa Nørremølle.)
11. Filip Thode Duus, $^{13}/_3$ 86. (Lærer D. i Ørslev.)
12. Peter Knud Dyrlund Smith, $^7/_8$ 86. (Manufakturhandler S.)
13. Knud Ejnar Jensen, $^{10}/_5$ 85. (Konsulent J. i Vig ved Holbæk.)
14. Knud Edvard Gøsta Hansen, $^{17}/_{10}$ 85. (Broder til Nr. 6 i 3R og Nr. 3 i 2R.)
15. Jørgen Juul, $^{18}/_8$ 86. (Broder til Nr. 12 i III.)
16. Just Andersen, $^{13}/_7$ 84. (Broder til Nr. 8 i 2R.)
17. Axel Techt Hansen, $^{25}/_1$ 86. (Fotograf H.)
18. Otto Palle Lützen, $^{12}/_1$ 85. (Broder til Nr. 15 i 2R og Nr. 9.)
19. Helmuth Thøgersen, $^{11}/_2$ 86. (Proprietær T. til Hallebygaard.)
20. Ruprecht Thøgersen, $^{12}/_7$ 87. (Broder til Nr. 19.)
21. Gustav Adolf Mourier, $^1/_4$ 85. (Proprietær M. til Valdemarskilde.)
22. Karl Aage Metsikkø Lund, $^5/_2$ 87. (Broder til Nr. 2 i 2R.)

Understøttelser.

Gratistpladserne paa Opdragelsesanstalten tildeltes følgende 14 Elever:

V. V. Poulsen, A. V. H. Nielsen, H. Jørgensen, K. L. H. Jespersen, A. J. West, K. Bergsøe, H. F.

Fraenkel, M. Brandt, P. F. Horstmann, A. J. W. Andersen, C. H. J. Bistrup, J. E. D. Petersen, J. W. Møller og en senere udgaaet Elev.

Ansøgninger om Gratistplads skulle hvert Aar fornys. De stiles til Kongen og indsendes til Rektor mellem 19. og 31. August.

Det Müllerske Legat (2200 Kr.) uddeltes til 17 Elever med følgende Beløb:

E. A. Kiørboe (300 Kr.), J. Lohmann, J. O. Rasmussen og en senere udgaaet Elev (200 Kr.), H. O. C. L. Kiørboe, M. Lerche, J. H. V. Stürup, N. V. Boeg, H. Kabell, H. Schmedes, O. Schmedes, C. B. J. Bloch, C. J. O. M. Aagaard, N. S. A. Clausen, K. K. V. Estrup, F. K. K. v. Haven og C. E. Rasmussen (100 Kr.).

Ansøgninger om dette Legat, som kun kan tildeles Elever, der ere Sønner af kongelige Embedsmænd, skulle hvert Aar fornys og ledsages af en Transgattest, hvortil Skema faas hos Rektor. De stiles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen og indsendes til Rektor mellem 19. og 31. August.

Kontingentnedsættelse (96 Kr.) tillagdes følgende 9 Elever: A. J. J. Skytte, K. K. V. Steincke, T. E. K. M. Petersen, N. A. Kiørboe, A. E. Frederiksen, H. F. Faber, J. P. E. Pedersen, J. J. Pedersen og en senere udgaaet Elev.

Fri Undervisning tilstodes følgende 26 skole-søgende Disciple:

J. C. Jensen, O. Thayssen, L. A. F. A. Jensen, E. L. A. C. Jensen, H. P. J. Petersen, F. C. Laurit-

zen, P. C. U. Buch, J. H. Skovgaard, J. C. Rahbek, M. Langkjær, H. Aagaard, H. O. V. Halling, P. Gjellerup, V. C. S. Hansen, S. Lakier, H. P. Mathiesen, H. Bülow, H. P. P. Frandsen, H. C. Langkjær, F. O. M. Lund, C. C. Sørensen, C. A. E. P. Bennick, E. Jensen, T. F. A. Binneballe, H. M. Rahbek og en senere udgaaet Discipel

samt ekstraordinært følgende 4 Disciple:

H. P. Michelsen, M. K. V. Michelsen, A. Thaysen og L. K. A. Zoffmann.

Af den særlige Stipendiefond tillagdes:

H. P. Michelsen, A. V. H. Nielsen og H. Jørgensen 100 Kr., V. V. Poulsen og O. Thyssen 60 Kr., E. L. A. C. Jensen og J. P. E. Pedersen 50 Kr.

Ansøgninger om Kontingentnedsættelse, fri Undervisning og Stipendium stiles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen og ledsages af en Trangsattest, hvortil Skema faas hos Rektor. De indsendes til denne mellem 19. og 31. Avgust. For en Discipel, som har opnaaet en af disse Understøttelser, er det ikke fornødent at forny Andragendet derom.

Overlærer Sibberns Legat blev for Aaret 1897 af Lærerkollegiet tildelt stud. med. A. J. W. Erlandsen.

Opdragelsesanstalten.

Ved Skr. af 12. Oktober har Ministeriet bestemt, at i Tilfælde af smitsom Sygdom blandt Eleverne, og hvis Sygdommens større Udbredelse og Ondartet-
hed maatte gøre det ønskeligt, kunne Elever, som

angribes af saadan Sygdom, indlægges paa Amtssygehuset.

Den 1. November fratrædte Opdragelsesanstaltens trofaste og kærlige Sygeplejerske, Enkefru Sine Jensen, denne Stilling, som hun havde beklædt i 25 Aar. Hendes mange taknemmelige Venner navnlig blandt forhenværende Elever overrakte hende ved hendes Fratrædelse en Mindegave, to Malerier med Æmne fra Sorø.

Samme Dag overtoges Stillingen som Sygeplejerske af Frøken Clara C. Christensen, som var antagen af Ministeriet ved Skr. af 29. Juni.

Den 30. Oktober døde paa Sygehuset Harald Boye Ostermann, som efter Sommerferien var optagen i I Kl. og samtidig bleven Elev. Hans Morfader og dennes Broder samt tre af hans Morbrødre have været Elever her, og den gode, brave Harald følte sig ogsaa fast knyttet til sit ny Hjem. I Forberedelsesklassen havde han været en rigtig flink Discipel, men han kom syg hertil efter Sommerferien og tilbragte det meste af sin Elevtid paa Sygehuset. Han ligger begravet paa Kirkegaarden her.

Krav ved Optagelse.

Ved Optagelse i Forberedelsesklassen (Gennemsnitsalder: 11 Aar) kræves:

Dansk: Læsning, det vigtigste om Ordklasser og Sætningsdele. Diktat, (Skilletegnene dikteres).

Tysk: eet Aars forudgaaende Læsning. Der

anbefales Sands Læsebog for Borger- og Forberedelsesklasser S. 1—60 og det vigtigste af Kapers Skema.

Regning: de fire Regningsarter i hele Tal, benævnte og ubenævnte. Hovedregning.

Fragmentariske Fortællinger af Bibelhistorien og Fædrelandshistorien. De vigtigste geografiske Grundforestillinger.

Hvad der kræves til Optagelse i I og højere Klasser, udfindes let ved at sammenlægge ovenstaaende med det, som læses i de Klasser, der ere under den, i hvilken Optagelse søges.

Undervisningen.

Dansk.

VI. (Hoff). Litteraturhistorie fra 1800 efter Rønning med et trykt Tillæg om den prosaiske Litteratur. Enkelte Digterbiografier efter Hammerich. Forelæsning af Litteraturprøver. I Svensk er læst en Del af Hammerichs Læsestykker samt Runebergs Fänrik Stål I. Syv Stile.

V. (Boesen). Litteraturhistorie til 1800 efter Rønning. Runeskrift, gammel islandsk Litteratur og dansk Sproghistorie efter et trykt Tillæg. Paa Klassen er læst omkring tredive Folkeviser og Stykker af anden ældre Litteratur. Boesens nordiske Gudelære er gennemlæst. Een eller to Stile om Maanedene.

IV. (Nissen). Digterværker navnlig fra dette Hundreaar ere oplæste for eller af Klassen. Oplysning

om Forfatterens Liv er meddelt. To Hjemmestile om Maaneden.

- 4R. (Boesen). For og af Klassen er læst: Holbergs Jacob von Thyboe og den Stundesløse, Wessels Kærlighed uden Strømper (Brudstykke), Gaffelen, Smeden og Bageren, Ewalds Fiskerne (Br.), Højen, Baggesens Kalundborgs Krønike (Br.), Oehlschlægers Hakon Jarl, Grundtvigs Ole Vind, Bisp Vilhelm og Kong Svend, Blichers Himmelbjerget, Søren Kanne, Ingemanns Vægterfamilien, Blodgildet i Roskilde, Heibergs Aprilsnarrene, Hauchs Søstrene paa Kinnekullen, Hertzes Kong Renés Datter, Winthers Henrik og Else, P. Møllers St. Laurentius, Paludan-Müllers Slaven, Folkeviserne om Dagmars Død, Niels Ebbesen, Elvehøj og andre Værker, som ikke opgives til Eksamen. Oplysning om Forfatterens Liv er meddelt mundtlig. Dorphs græske og Boesens nordiske Gudelære ere gennemlæste. Wørmers Sproglære. Analyse. To til fire Stile om Maaneden.
- III. (Boesen). Digtværker af Oehlschlæger, Ingemann, Hertz, Wilster, Hostrup o. fl. ere oplæste for eller af Klassen. Tre til fire Stile om Maaneden, skiftevis Hjemmestile og Skolestile.
- 3R. (Petersen). Fengers Læsestykker I ere brugte til Oplæsning, Genfortælling og Analyse. For eller af Klassen er læst Holbergs Erasmus Montanus, Hauchs Fortælling om Haldor, Winthers Hjortens Flugt, Heibergs Elverhøj m. m. Een Stil om Ugen, skiftevis Hjemmestil og Skolestil.

II. (Gad). Oplæsning for og af Klassen. Analyse.
Een Stil om Ugen.

2R. (Boesen). J. Larsens Læsebog III og Matzens Ny dansk Læsebog ere brugte til Oplæsning og Analyse. Digte af Lefoliis Samling ere lærte udenad eller oplæste. For Klassen er læst Oehlschlægers Vaulundurs Saga, Hertzes Svend Dyrings Hus og Sparekassen m. m. Wørmers Sproglære. Een til to Stile om Ugen.

I. (Glahn). Borchsenius og Winkel Horns Læsestykker ere benyttede til Oplæsning og Analyse. For Klassen er oplæst Holbergs Jacob von Thyboe, Oehlschlægers Frodes Drapa, Hostrups Soldaterløjer m. m. Een Skolestil om Ugen, i Regelen Genfortælling, af og til en lettere fri Opgave eller en Diktatstil.

1R. (Nissen). Oplæsning og Vers efter Larsens Læsebog II og Lefoliis Samling. Wørmers Sproglære. Een til to Stile om Ugen. Analyse og Tegnsætning efter Svendsens Øvelseseksempler. Oehlschlægers Vaulundurs Saga og Aladdin, Winthers Ristestenen og Fra Naadsensaaret, Drachmanns Der var engang ere oplæste for Klassen.

Fbkl. (Wørm er, Nissen). Pio og Wimmers Dansk Læsebog for de lavere Klasser er benyttet til Oplæsning og Analyse. Nogle Vers ere lærte udenad. Wørmers Sproglære. Svendsens Øvelseseksempler. To Stile om Ugen.

Oldnordisk.

- VI. (Hoff) Det Pensum af Wimmers Læsebog, som opgives til Eksamen.
- V. (Boesen). Wimmers Læsebog S. 1—40 og 45—55. Udtog af Wimmers Formlære.

Tysk.

- VI. (Gad). Efter Eggers Lehr- und Lesebuch für höhere Lehranstalten læst Litteraturprøver paa Forfattere fra det 18. og 19. Aarhundrede. Wallensteins Lager og Die Piccolomini af Schiller. — Maanedslæsning: Die schwarze Kaschka af Blüthgen, Das Kätchen von Heilbronn af Kleist, Undine af af Fouqué, Phantasien im Bremer Ratskeller af Hauff, Die Harzreise af Heine, Hermann und Dorothea af Goethe og Wallensteins Tod af Schiller. — Kapers Grammatik og Syntaks. Stiløvelser efter Ipsens 100 Timer i Tysk.
- IV. (Gad). Kaper og Petersens Læsebog for de højere Klasser S. 98—119, 134—159, 172—195, 314—339, 356—364, 367—370, 372—382, 387—392, 399—410. Cursorisk efter Hauffs Märchen. Kapers Grammatik og Syntaks.
- 4R. (Gad). Samme Læsebog S. 36—52, 78—86, 98—109, 172—195, 387—395, 447—459. Genlæst S. 1—35 og 52—54 samt 434—440. Cursorisk efter Hauffs Märchen. Samme Grammatik og Syntaks.
- III. (Gad). Samme Læsebog S. 1—35, 52—86, 418—440, Stiløvelser efter Kapers Stiløvelser for Begyndere. Samme Grammatik.

3R. (Gad). Samme Læsebog S. 1—58, 84—86, 367—370, 387—392, 418—429, 452—461. Samme Stiløvelser og Grammatik.

II. (Gad). Skouboes Læsebog for Mellemlklasser. S. 56—105, 248—258. Samme Stiløvelser og Grammatik.

2R. (Gad). Samme Læsebog S. 56—58, 63—114, 248—258. Samme Stiløvelser og Grammatik.

I. (Gad). Samme Læsebog S. 7—15, 29—47, 63—69, 76—87. Samme Stiløvelser og Grammatik.

1R. (Wiese). Samme Læsebog S. 1—47. Samme Grammatik. Samme Stiløvelser S. 1—26.

Fbkl. (Gad). Sands Læsebog S. 60—111. Stykke 1—48 (Side 1—20) lært udenad paa Tysk. Kapers Skema.

Fransk.

VI. (Michelsen). Baruël og Michelsen Prosastykker S. 27—62, 171—204, 215—286. Molières *Le misanthrope* 1. Akt. Kursorisk Læsning efter Borrings *Études littéraires*. Hjemmelæsning efter eget Valg. Mundtlige Stiløvelser. To Stile om Ugen, hvoraf den ene Skolestil. Syntaks efter Pios Sproglære.

V. (Michelsen). Thierrys *Récit des temps Mérovingiens* I—IV. Resten som Maanedslæsning. Theuriets *Le mariage de Gérard*. Syntaks efter Pios Sproglære. Mundtlige Stiløvelser. To Stile om Ugen efter Arlauds Opgaver.

IV. (Michelsen). C. Michelsens Læsestykker S. 1—58, 73—123. Kursorisk: *Begyndelsen af Méri-*

mées Colomba. Mundtlige og skriftlige Stiløvelser.
Formlæren efter Pios Sproglære.

4R. (Matthiessen). C. Michelsens Læsestykker S. 1—72, 112—122 og 160—178. Kursorisk: S. 122—159. Formlæren efter Jungs Grammatik.

III. (Michelsen). Cohen og Kapers Franske Læsestykker S. 110—164, 182—212. Formlæren efter Pios Sproglære. Michelsens Stiløvelser Stykke 28—46.

3R. (Michelsen). Samme Bog. S. 82—85, 88—109, 121—125, 127—133, 164—176, 182—201. Formlæren efter Jungs Grammatik.

II. (Michelsen). Samme Bog S. 1—79, 88—104. Pios Sproglære § 29—83. Michelsens Stiløvelser Stykke 1—27.

2R. (Ibsen). Samme Bog S. 1—64, repeteret S. 28—64. Jungs Grammatik: regelmæssige og uregelmæssige Verber, Artikkel, Talord og Pronominer.

I. (Nissen). C. Michelsens Fransk for Mellemlasser S. 9—59, Samtalerne S. 87—100, og dikterede Smaasætninger udenad. Det nødvendigeste af Formlæren efter Pios Sproglære.

1R. (Ibsen). Samme Bog S. 1—9 og 23—57. Jungs Grammatik: Verber, Artikkel, Talord og Pronominer.

Fbkl. (Matthiessen). C. Michelsens Fransk for Begyndere.

Engelsk. (Hansen).

- VI. Hansen og Magnussens Læsebog for ældre Begyndere II. c. 50 Sider. Yorges Kings of England S. 167—210. Kursorisk efter sidstnævnte Bog samt Sommerfelts Nyeste eng. Forf. Jespersens Grammatik.
- V. Hansen og Magnussens Læsebog for ældre Beg. I. Jespersens Gramm.
- 4R. Brekkes Læsebog for Mellemlklasser S. 184—283. Hansens Udvalgte eng. Digte med nogle Forbigaaelser. Genlæst Eksamenspensumet. Version hver anden Uge. Jespersens Grammatik.
- 3R. Samme Læsebog 26—32, 42—184. Samme Digt-samling 49—69. Lunds Stiløvelser S. 16—34. Een Version om Ugen efter Hansen og Magnussens Opgaver.
- 2R. Brekkes Læsebog for Begyndere S. 75—103. Sammes Læsebog for Mellemlklasser S. 1—26. Genlæst Pensumet fra 1R. Lunds Stiløvelser S. 1—14.
- 1R. Brekkes Læsebog for Begyndere S. 1—46, 65—74.

Latin.

- VI. (Wiese). Cicero pro lege Manilia. Laelius. Senecas udv. Breve ved Gertz. Tacitus (Bricka og Thomsen) S. 1—54. Virgils Æneide I. Horat-ses Breve II. Oder I (undtagen 25, 33, 36.) II (undt. 5) III, 8. 9. 19. 26.. Antikviteter og Litteraturhistorie efter Kinch og Rafn. Een Version om

- Ugen efter Henrichsens og Thoresens Bøger. Kursorisk er læst omkring 80 Sider af Henrichsens Opgaver 6. Udg.
- V. (Glahn). Cicero pro lege Manilia. Livius XXIV. Virgils Æneide IV. Horatses Breve I. Antikviteter efter Kinch. Een Version om Ugen efter Henrichsens Opgaver. Kursorisk er læst Livius XXV.
- IV. (Wi ese). Caesar de bello Gall. V; Ciceros Taler mod Catilina og to Kapitler af Talen pro Archia; Sallusts Jugurtha Kapp. 5—16, 20—30, 32—40, 43—53; Ovid (Blochs Udv.): Verdensaldrene, Deucalion, Cadmus, Pentheus, Ino og Athamas. Madvigs Grammatik. Een Skolestil og to Hjemmestile om Ugen efter Iversens og Rasmussens Bøger. Af og til mundtlig Stil efter samme Bøger.
- III. (Glahn). Caesar de bello Gall. II, 15—35, III og IV. Nogle Vers af Ovid og nogle Kapitler af Cicero ere læste, men opgives ikke til Aarsprøven. Madvigs Grammatik. Een Skolestil og to Hjemmestile om Ugen efter Iversens Bog.
- II. (Glahn). Hauchs Lærebog I, fra Stykke 139. Cornelius Nepos Themistokles og Aristides. Caesar de bello Gall. I, 1—29; II, 1—20. Linderstrøm Langs Grammatik, det vigtigste af Formlæren og Kasuslæren. Een Skolestil og to Hjemmestile om Ugen efter Iversens Bog.
- I. (Michelsen). Hauchs Lærebog i Latin I Stykke 1—130. I Slutningen af Skoleaaret skriftlige Øvelser.

Græsk.

VI_s. (Rosing). Homers Odysse I og VI. Platons Apologi og Kriton. Lukians Hanen og Karon. Det som opgives til Eksamen af Tregders Antologi. Sechers Litteraturhistorie.

V_s. (Hoff). Homers Iliade II (til 493), III (til 382) og VI; Odysseen VI og VII (1—84, 133—347). Herodot I 25—56, 69—92 og 107—127, III 1—79 og 120—160. Weilbachs Formlære; Hudes Syntaks og Sechers Mytologi.

IV_s. (Rosing). Xenophons Anabasis II. Homers Iliade I. Weilbachs Formlære.

III_s. (Hansen). Hudes Elementarbog I. Xenophons Anabasis I Kap. 1—3. Weilbachs Formlære.

Oldtidskundskab.

V_m. (Hoff). Sallusts Catilina og Runebergs Kungarne på Salamis læste paa Klassen uden Hjemmearbejde. Oehlschlægers Baldur hin Gode.

IV_m. (Hansen). Ægyptens, Assyriens, Babylons, Persiens og Grækenlands ældste Historie gennemgaaet med Forevisning af tilhørende Billedstof.

III_m. (Nissen). Græsk Mytologi efter Secher. Nogle Bøger af Iliaden efter Wilster. Afdelingen Land og Folk i Magnussens og Winkel-Horns Hellas og Hellenerne. Forevisning af Billeder.

Religion.

VI. (Krarup), Den kristelige Etik er gennemgaaet i Grundtræk.

- V. (Krarup). De religiøse Grundtanker i Heden skabet, Jødedommen og Kristendommen ere udviklede gennem en historisk Fremstilling.
- IV. og 4R. (Skovgaard). Fortællinger om fremragende Mænd i Kirkens Historie.
- III. (Michelsen) og 3R. (Petersen). Assens mindre Bibelhistorie fra Jesu Lidelse til Bogens Slutning. Balslevs Katekismus: Sakramenterne.
- II. og 2R. (Petersen). Assens mindre Bibelhistorie fra Afsnittet om det gamle Testaments Bøger til Jesu Opstandelse. Balslevs Katekismus: Troen og Fadervor.
- I. og 1R. (Petersen). Assens mindre Bibelhistorie til Afsnittet om det gamle Testaments Bøger. Balslevs Katekismus til Troen.
- Fbkl. (Michelsen). Balslevs Bibelhistorie. Nogle Salmer ere lærte udenad.

Historie.

- VI. (Ros ing). Det hele Kursus genlæst efter Thriges Oldtidens og Nordens Historie, Blochs Lærebog for Realskoler og (for Tiden fra 1789—1870) Blochs større Lærebog i den nyeste Historie.
- V. (Ros ing). Oldtidens Historie efter Thrige og Blochs større Lærebog i den nyeste Historie fra 1789—1870.
- IV. (Boesen). Thriges Nordens Historie.
- 4R. (Ros ing). Blochs Lærebog for Realskoler I og II.
- III. (Ros ing). Blochs Lærebog for Realskoler fra

Ludvig 14 til Bogens Slutning med Forbigaaelse af Nordens Historie.

3R. (Boesen). Blochs Lærebog for Realskoler II.

II. (Boesen). Blochs Lærebog: Middelalderen og den nyere Tid til Ludvig 14 med Forbigaaelse af Nordens Historie.

2R. (Petersen). Blochs Lærebog for Realskoler: Middelalderen.

I. (Petersen) og 1R. (Boesen). Blochs Lærebog for Realskoler: Oldtiden.

Fbkl. (Boesen). Ottosens Børnenes Verdenshistorie til Side 110.

Geografi.

IV. og 4R. (Zoffmann). Granzows Geografi Nr. 2.

III. (Zoffmann) og 3R. (Petersen). Granzows Geografi: Afrika, Amerika, Avstralien og Indledningen til Evropa (S. 1—56).

II. (Zoffmann) og 2R. (Petersen). Granzows Geografi: Frankrig til Afrika.

I. (Boesen) og 1R. (Petersen). Granzows Geografi fra Danmark til Frankrig.

Fbkl. (Lauritzen). Granzows Geografi Nr. 4.

Naturlære.

VIa. (Ibsen). Det befalede Pensum efter Ellingers Lærebog i Fysik og Jørgensens Astronomi.

Vm. (Matthiessen). Ellingers Lærebog i mekanisk Fysik. Ellingers Lærebog om Lyset.

Vs. (Ibsen). Ellingers Lærebog i Fysik til Varmefylde.

- IVm. og 4R. (Ibsen). Det befalede Pensum efter Ellingers Lærebog i Fysik.
- III m og 3R. (Ibsen). Ellingers Lærebog i Fysik til molekulære Kræfter (Side 97).

Matematik.

- Vm. (Thaarup). J. Petersens Lærebøger i Algebra, Trigonometri og Analytisk Plangeometri. Opgaver af sammes Metoder og Teorier Kap. I. Projektions-tegning efter S. A. Christensen. Tre Sæt Hjemmeopgaver hver Uge.
- IV. (Lauritzen) og 4R. (Matthiessen). J. Petersens Geometri. Sammes Aritmetik fra Potens (4R hele Bogen) med de tilladte Forbigaaelser. Bokkenheusers Regnebog for de højere Klasser. Opgaver paa Skolen een Gang, Hjemmeopgaver to Gange om Ugen.
- III og 3R. (Thaarup). J. Petersens Aritmetik II til Rækker. Sammes Geometri: III Fra Kap. III Bogen ud læst og repeteret. 3R Kap. III til Cirkelperiferiens Beregning, repeteret Kap. I—II. Bokkenheusers Regnebog for Mellemlklasser. Een Hjemmeopgave til hver Time.
- II. og 2R. (Lauritzen). J. Petersens Aritmetik I med nogle Forbigaaelser. Sammes Geometri Kap. I og II. Bokkenheusers Regnebog for Mellemlklasserne. To Gange om Ugen Hjemmeopgaver. Een Gang om Ugen (R. kun af og til) Opgaver paa Skolen.
- I. og 1R. (Nissen). Bokkenheusers Regnebog for

Mellemklasser: Reguladetri med Brøk, Procentregning. Uden Brug af Bog: de fire første Regningsarter med Bogstaver, Brøks Brøk, Polynomiers Division, Ligninger af første Grad med een ubekendt. Een Hjemmeopgave til hver Time. Jævnlig Skoleopgaver.

Fbkl. (Zoffmann). Bokkenheusers Regnebog for Mellemklasser: Brøkregning og Reguladetri med hele Tal og Brøk.

Tegning. (v. Schmidt-Phiseldeck).

4R. Tegning efter Klodser og Gibbs; Arbejderne skyggede med Sortkridt.

3R. Tegninger efter Traadlegemer og Andersens Fortegningers anden Række.

2R. Tegning dels efter første, dels efter anden Række af Andersens Fortegninger.

II., I. og 1R. Tegning efter første Række af Andersens Fortegninger.

Skrivning.

II. (Hansen) og 2R. (Petersen). Latinsk Skrift er indøvet efter Christensens, gotisk Skrift efter Stremmes Skrivehæfter.

I. (Hansen) og 1R. (Zoffmann). Latinsk Skrift er indøvet efter Christensens Skrivehæfter.

Fbkl. (Rahbek). Latinsk Skrift: smaa Bogstaver, Øvelse i Samskrift, store Bogstaver.

Sang og Instrumentalmusik. (Jæhnigen).

I Sangundervisningen deltog 125 Disciple og 18 af Fbkl. Hver Time begyndte med Skalaer og til-

hørende Akkorder, kromatisk Skala, Træffeøvelser, udenad efter Tavle og efter Sannes Træffeøvelser, eenstemmige for de lavere Klasser, tostemmige for de tre øverste; fremdeles Øvelser i at synge fra Bladet efter tostemmige Fædrelandssange. Af Sange ere lærte tyve firstemmige Sange a capella samt tredive Fædrelandssange og Konfirmationskantaten, tillige enkelte større Kor med firhændigt Piano (Akkompagnementet udførtes af Elever). I Instrumentalundervisningen have tolv Elever deltaget, deraf ni i Piano og tre i Violinspil. Der er jævnlig givet Eleverne Lejlighed til Sammenspil.

Gymnastik og Svømning. (Christensen og Frederiksen.)

Alle Klasserne have Gymnastikundervisning i fire Timer om Ugen. Otte Disciple vare fritagne.

I Svømmetiden er der Svømning hver Dag, naar Vejret tillader det, og Disciplene blive dertil inddelte i Hold paa ti til tolv. I Sommeren 1897 svømmede 107 Disciple 200 Alen, 3 vare fritagne, 26 kunde ikke svømme, Resten svømmede mellem 10 og 100 Alen.

Onsdagen d. 4. Maj inspiceredes Gymnastikken af Gymnastikinspektøren.

Riffelskydning. (De samme.)

I Riffelskydning deltog i Skoleaaret 1896—97 27 Disciple af VI og V Klasse, 15 skød paa 100 Alen, 27 paa 300 Alen, 17 paa 400 Alen. Skivens

Inddeling er den, som bruges ved akademisk Skytteforening. Der skydes med Remingtonriffel. Resultatet paa de forskellige Afstande ses paa denne Tabel:

Afstand.	Skud.	Træffere.	Points.	Sum af Træffere og Points.
100 Al.	445	686	760	1446
300 »	810	1228	2388	3616
400 »	570	706	625	1331
<hr/>				
Ialt	1795	2620	3773	6393

Sløjd. (Zoffmann.)

I Undervisningen, der gaves fra 15. Oktober til 15. Marts deltog 79 Elever og skolesøgende Disciple af alle Skolens Klasser og 16 af Fbkl., delte i fire Hold. Hvert Hold undervistes to Timer om Ugen.

Kricketpil og Fodbold.

Møddelt af Klubbernes Formænd, Eleverne A. West og N. Troensegaard.

Medlemmer af Cricketklubben i Skoleaaret 1897—98 vare af VI og V 28, af yngste Afdelings Elever 62, af skolesøgende i IV—I samt af Fbkl. 56, i alt 146.

Øvelserne, som ordnes af Disciplene selv, foretoges to Timer daglig (12—1 og 5—6) i Tiden fra April til Oktober. I Juni og Juli spilles ogsaa fra 8—9 om Aftenen. Omtrent 20 Gymnastiktimer i hver af de fire nederste Klasser benyttes til Cricketøvelser i Maj og September.

Med Herlufsholm Boldklub kæmpedes der paa Herlufsholm 19. September 1897, hvor H. B. sejrede

med 4 Points og 9 staaende Gærder (der spillede kun een Halvleg), og i Sorø 22. Maj 1898, hvor H. B. sejrede med 28 Points (H. B. 88 + 34, S. A. B. 39 + 55).

Med 11 gamle Soranere (8 fra Kbhv. B. og 3 fra Odense B.) kæmpedes i Sorø 15. Maj 1898. De gamle Soranere sejrede med 1 Point og 8 staaende Gærder.

Medlemmer af Fodboldklubben vare af VI og V 30, af yngste Afdelings Elever 35, af skolesøgende i IV—I samt af Fbkl. 53, i alt 118.

Øvelserne, som ogsaa ordnes af Disciplene selv, foretoges fra Oktober til December, saavidt Vejrliget tillod. Øvelsestiden var den samme som for Cricket-spil. Nogle Gymnastiktimer ere ogsaa anvendte.

Til afsluttende Prøver opgives:

VI.

Oldnordisk: Side 26—36, 74—121, 132—135 undt.

Versene i Sagaen.

Engelsk: Hansen og Magnussens Læsebog I 1—57

II 1—50, Yonges Kings of England Side 167—210.

Latin: Cicero pro lege Manilia, Senecas udv. Breve ved Gertz I, Livius VIII 19—40, Udv. af Tacitus Side 1—26, 6, Virgils Æneide II, Horatses Breve II, Oderne I (undt. 25, 33, 36) II (undt. 5) III 8, 9, 19, 26.

Græsk: Homers Iliade VI, XVI, XVIII og XXII;

Odysseen I og VI; Tregders Antologi, Elegierne

undt. 6, 13, 16; Herodot V (undt. 52—54 og 94—96)

VI 1—21, 26—30, 33—50, 94—124 og 132—136;
Platons Apologi og Kriton; Lukians Karon og
Hanen.

4R.

Engelsk: Brekkes Læsebog Side 116—241; Han-
sens Digte Side 1—6, 15—25, 33—38, 49—56.

Tysk: Kaper og Petersens Læsebog Side 1—55,
78—86, 387—395, 434—440, 452—459.

Fransk: C. Michelsens Læsestykker Side 1—72,
113—122, 160—178.

IV.

Fransk: C. Michelsens Læsestykker Side 1—58,
73—122.

Latin: Cicero in Cat. II, III, IV 1—5; Ovids Ver-
densaldrene, Pentheus, Ino og Athamas. Sp. h.:
Sallusts Jugurtha 5—16, 20—30, 32—40, 43—53,
mat. n.: Caesar de bello Gall. V.

Græsk: Xenophons Anabasis II; Homers Iliade I.

Biblioteket.

I Aaret 1897 er Seddelkatalogen forøget med
117 Nummere. Antallet af Sedler er 24278.

I Manuskriptsamlingen er indlemmet en Del af
afd. Overlærer Wørmers Kollegiehæfter f. Eks. til
Madvigs Forelæsninger over Filologiens Encyklopædi,
Græsk Litteraturhistorie, forskellige Forfattere, Lyng-
bys over dansk Litteraturhistorie m. m.

Udlaan og dagligt Tilsyn besørger af Overlærer
Michelsen.

Naturhistorisk Samling

er forøget med: Kranium af Rensdyr, Grønland (Gave af H. Andersen); Kranium af Kat (K. Blumensaadt); Underkæbe af Bæver, Langebjerg Mose (Læge Jensen); Vandrefalk, *Falco peregrinus*, Skælskør (E. Fiedler); Vandrikse, *Rallus aquaticus*, Magle Sø (H. J. Petersen); Æg af Havsule, Færøerne (V. Boeg); Æg af Blishøne (L. S. Lützen); *Salvator teguixin*, Afrika; Malle, *Silurus glanis*, Sorø Sø (Fiskeriforpagter Beyer); Hvassild, *Clupea Schoneveldii*, og Tobis, *Ammodytes lancea*, Køge, samt Forsteninger fra Herfølge Kalkgrube (V. Opffer).

Oldsagssamlingen

er forøget med: en Flintkniv fra Jylland (C. J. Aagaard).

Den etnografiske Samling

er forøget med: et Tatoveringsredskab fra Borabora og to smaa Kurve fra Kina (Professor Kiellerup). Af Indianersager er købt: Ridebenklæder, Kniv, Riffelhylster, Kvindebælte, Medicinmands Charme, Lasso (Blackfoot-Indianere), Pilekogger med Pile (Sarsee-I.), Knivskede, Kat (Syd-Piegan-I.), Mandsbælte (Nord-Piegan-I.), et Par Mokkasiner, Sylehylster, Taske (Cree-I.), Ung Piges Bælte, Ankelsmykker (Sioux-I.), Halssmykke, Farvetaske (Flathead-I.), en Dukke (Mezpercee-I.)

Disse tre Samlinger bestyres af Adjunkt Zoffmann.

Fysisk Samling

er forøget med: en Samling Hertz Apparater, en Samling Marconis Apparater, en Gnistinduktor med De-
prezafbryder og et Akkumulatorbatteri.

Samlingen bestyres af Overlærer Ibsen.

Discipelbiblioteket.

Efter Overlærer Wørmers Død overtog Adjunkt Boesen Bestyrelsen med Bistand af Elev Horstmann. Da Samlingen i Sommerferien skal gennemses og en ny Fortegnelse trykkes, udelades den sædvanlige Meddelelse om Tilvækst i Aarets Løb.

Forskellige Meddelelser.

Hundredaarsdagen for Adjunkt, senere Lektor og Bibliotekar Chr. Wilsters Fødselsdag henlagdes en Krans paa hans Grav, og Flaget hejsedes paa Skolens og Opdragelsesanstaltens Bygninger.

Ved Bevilling paa Finansloven har Ministeriet truffet Foranstaltning til, at de skolesøgende Disciple for Fremtiden, ligesom Eleverne, kunne faa varmt Bad gennemsnitlig hver fjortende Dag, i den Tid da der ikke bades i Søen.

Festligheder.

Søndag for Jul: Komædie af Disciple, derpaa Dans. Ved Fastelavnstid: Dans. I Marts: Koncert af Disciple. I April: Bal i Anledning af Hans Majestæt Kongens Fødselsdag. Den 19. Maj: Køretur for yngste Afdelings Elever med en Del Lærere til Fry-

dendal. Ved denne Lejlighed hilsede Ungdommen paa Pastor emer. Borup i Skamstrup, Musiklærer ved Akademiet fra 1843–57, og afsang et Par Sange for og under Ledelse af vor gamle Lærer.

Afgangs- og Aarsprøven.

Den skriftlige Del af Afgangsprøven og IV Klases Aarsprøve afholdtes fra 10. til 15. Juni. Den skriftlige Prøve for Skolens andre Disciple afholdes fra 23. til 25 Juni.

Den mundtlige Prøve foregaar saaledes:

	Kl. 8-10. IIb. Geometri.
	» 8-10. 2R. Naturhist.
	» 3-5. IIa. Geometri.
	<i>Torsdag 30. Juni</i>
	Kl. 8. VI. Naturlære.
	» 8. V. Historie.
	» 8-11. III. Fransk.
	» 8-10. 2R. Geometri.
	» 4. 4R. Matematik.
	<i>Fredag 1. Juli.</i>
	Kl. 8. Vs. Græsk.
	» 8. IV. Matematik.
	» 8-10. IIa. Historie.
	» 8-10. 2R. Fransk.
	» 8-10. I. Religion.
	» 8-11. 1R. Dansk.
	» 3-5. IIb. Historie.
	» 4. IV. Matematik.
	» 5. 4R. Historie.
<i>Mandag 20. Juni.</i>	
Kl. 8 og 4. IV. Tysk.	
<i>Tirsdag 21. Juni.</i>	
Kl. 8. 4R. Tysk.	
<i>Lørdag 25. Juni.</i>	
Kl. 8. VI. Fransk.	
» 5. 4R. Engelsk.	
<i>Mandag 27. Juni.</i>	
Kl. 8 og 4. VI. Latin.	
» 8. 4R. Fransk.	
» 6 ^{1/2} . IV Latin.	
<i>Tirsdag 28. Juni.</i>	
Kl. 8 og 4. VI. Græsk.	
» 8. IVm. Naturlære.	
» 6. IV. Latin.	
<i>Onsdag 29. Juni.</i>	
Kl. 8. IV. Latin.	
» 8-11. III. Geometri.	

Lordag 2. Juli.

- Kl. 8. VI. Historie.
- » 8. IV. Matematik.
- » 8-11. 3R. Naturlære.
- » 8-10. 2R. Engelsk.
- » 8-11. I. Naturhist.
- » 8-11. 1R. Geografi.

Mandag 4. Juli.

- Kl. 8. V. Fransk.
- » 8-11. III. Latin.
- » 8-11. 3R. Geometri.
- » 8-10. IIb. Naturhist.
- » 8-11. I. Geografi.
- » 8-11. 1R. Religion.
- » 11 og 4. VI. Dansk.
- » 3-5. IIa. Naturhist.

Tirsdag 5. Juli.

- Kl. 8. V. Engelsk.
- » 8. IV. Naturhist.
- » 8. 4R. Dansk.
- » 8-11. 3R. Aritmetik.
- » 8-10. IIa. Latin.
- » 8-11. I. Fransk.
- » 8-11. 1R. Tysk.
- » 3-5. IIb. Latin.
- » 3-5. 2R. Historie.

Onsdag 6. Juli.

- Kl. 8-11. III. Aritmetik.
- » 8-11. 3R. Naturhist.
- » 8-11. II. Religion.

Kl. 8-10. 2R. Aritmetik.

- » 8-11. I. Tysk.
- » 8-11. 1R. Historie.
- » 3-5. III. Græsk.
- » 5. IV. Geografi.

Torsdag 7. Juli.

- Kl. 8. VI. Engelsk.
- » 8. VI. Tysk.
- » 8. V. Dansk.
- » 8. IV og 4R. Geografi.
- » 8-11. 3R. Fransk.
- » 8-10. IIb. Aritmetik.
- » 3-5. IIa. Aritmetik.
- » 3-5. I. Latin.
- » 3-4. 1R. Fransk.

Fredag 8. Juli.

- Kl. 8. IVs. Græsk.
- » 8. 4R. Naturlære.
- » 8-11. III. Geografi.
- » 8-11. 3R. Historie.
- » 8-11. I. Historie.
- » 8-11. 1R. Matematik.
- » 3-5. 2R. Geografi.

Lørdag 9. Juli.

- Kl. 8. Vs. Latin.
- » 8. Vm. Matematik.
- » 8. IV. Fransk.
- » 8-11. III. Historie.
- » 8-11. 3R. Geografi.
- » 8-10. IIa. Geografi.

Kl. 3-5. IIb. Geografi.

» 3-5. 2R. Religion.

Mandag 11. Juli.

Kl. 8-11. III. Naturhist.

» 8-11. 3R. Dansk.

» 8-10. IIb. Tysk.

» 8-10. 2R. Dansk.

» 8-11. I. Matematik.

» 8-11. 1R. Engelsk.

» 3-4. IIIIm. Naturlære.

Kl. 3-5. IIa. Tysk.

» 4-7. 1R. Naturhist.

Tirsdag 12. Juli.

Kl. 8. V. Naturlære.

» 8. IV. Historie.

» 8. 4R. Naturhist.

» 8-11. III. Tysk.

» 8-11. 3R. Engelsk.

» 8-10. IIa. Fransk.

» 3-5. IIb. Fransk.

» 3-5. 2R. Tysk.

Onsdag 13. Juli Kl. 2 meddeles Udfaldet af Afgangs- og Aarsprøverne.

Torsdag 14. Juli Kl. 10¹/₄ Prøve over ny Disciple.

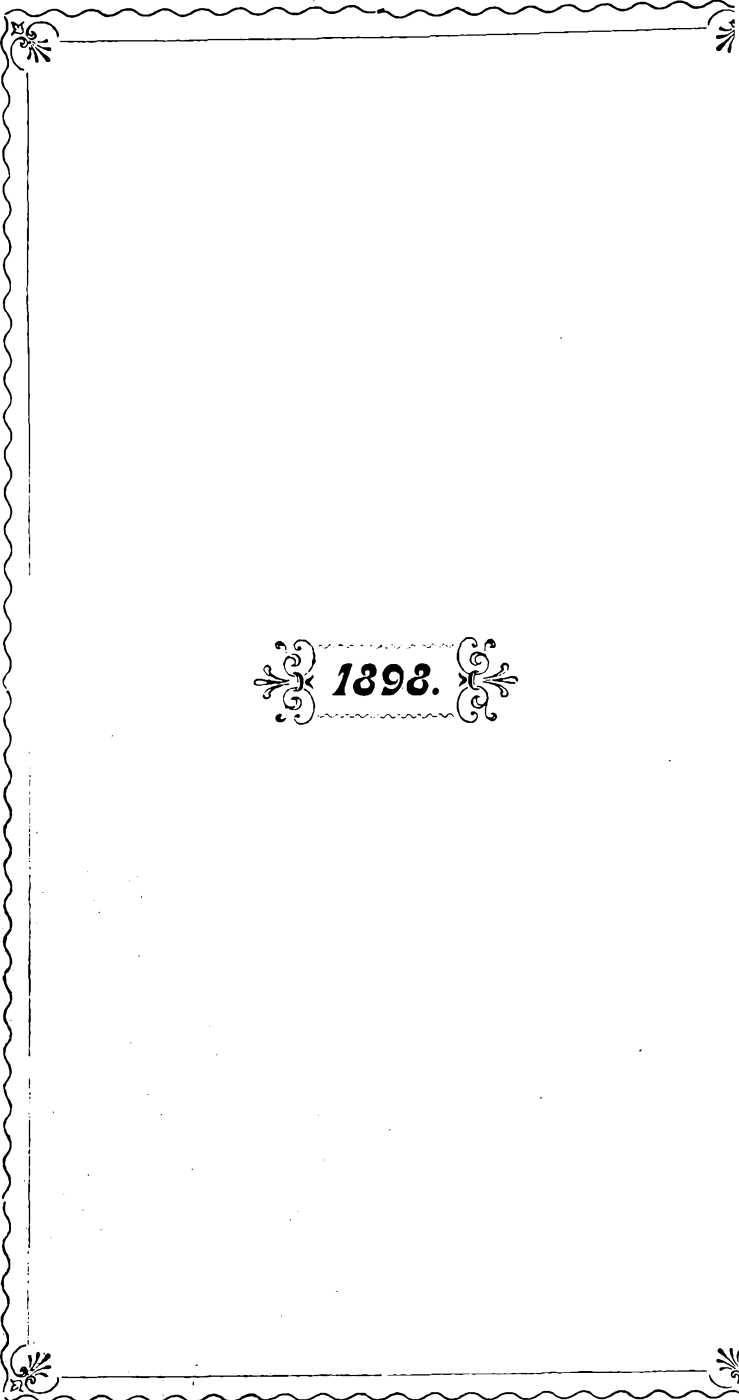
Fredag 19. Avgust Kl. 10 samles Disciplene i Lovsangssalen.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Slutningsmødet indbydes herved paa Medlæreres og egne Vegne.

SORØ AKADEMIS LÆRDE SKOLE OG OPDRAGELSESANSTALT.

Den 16. Juni 1898.

B. HOFF.

1898.